

ВІСНИК THE HERALD

- VISNYK

Свобода народам!

Свобода людині!

Спільно - політичний місячник.

З М І С Т

І. Базарко — По Великій П'ятниці страждань прийде радість Воскресіння!	2
Борис Бистрицький — Чупринка зобов'язує	3
Редакційна — Отруйні слова і отруйні пістолі	4
Д. Донцов — „Розумне слово” фарисеїв	5
Проф. П. Савчук — Тарас Шевченко і визвольна боротьба	8
Д-р Михайло Кушнір — Рефлексії про війну і мир	11
Віталій Коротич — Вирок	13
Юрій Тис-Крохмалюк — Атомові розбіжності Заходу	14
С. Петрович — Дмитро Штикало, як публіцист	15
М. Заклинський — Батьки повинні виховувати	19
В. Щербій — Голгота	22
Д-р Д. Куликовський — Альманах „Гомону України” 1964	25
І. Боднарук — До сторіччя українського театру в Галичині	27
Е. Юренко — Мобілізація „п'ятої колони”	28
Ікер — Горе з календарем	31
Естонська Національна Рада й АБН	31

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ

КОЛЯДА НА ВИЗВОЛЬНИЙ ФОНД 1963

РОЧЕСТЕР, Н. Й.

По \$ 5.00 — В. Гулкевич, С. Приймак, К. Костик, В. Риндзяк, М. Зарецький, М. Масловський, Г. Пастущин, М. Шот.

По \$ 3.00 — Р. Філіп, І. Крамарчук, І. Ярославський.

По \$ 2.00 — В. Лужецький, І. Олексик, М. Словіковський, П. Псюк, Н. Перцик.

По \$ 1.00 — П. Стадник, М. Лесиманка, І. Лехновський, А. Старіщак.

Збіркова листа ч. 481. Збірщик Д. Бездух.

По \$ 10.00 — А. Кисіль.

По \$ 5.00 — П. Корнило, С. Бодик, Ю. Шпак, о. С. Городецький, С. Домашук, В. Василевський, М. Кавин, І. Лучканич, М. Куцин.

По \$ 4.00 — С. Фецишин.

По \$ 3.00 — Г. Гайдучок, С. Прициляк, М. Костюк, А. Дівчур, С. Васьків.

По \$ 2.00 — І. Когут, Несторович, М. Литвинець, П. Час, В. Хомяк.

Збіркова листа ч. 483. Збірщик П. Балко.

По \$ 10.00 — інж. Т. Чернописський.

По \$ 5.00 — А. Река, М. Цвиркун, П. Юрків, Д. Мельник, С. Ярш, М. Крижанівський, В. Шурин, Т. Бабюк, Я. Андріїв, Г. Кусин, п-і Маркус.

По \$ 3.00 — Г. Соколовський, П. Суровий, І. Мойсей, М. Процик.

По \$ 2.00 — П. Шулешко, А. Стельмах, І. Ляжок, М. Ціхонь.

По \$ 1.00 — І. Стельник.

Збіркова листа ч. 480. Збірщик Д. Бездух.

По \$ 10.00 — Д. Вездух, І. Рйопка, В. Гладун, М. Данилишин.

По \$ 5.00 — В. Скрипник, А. Ільчишин, А. Фалат, І. Лесик, Д. Максимів.

По \$ 4.00 — О. Харамбура.

По \$ 3.00 — І. Панич.

По \$ 2.00 — Попович, Т. Мінурка, М. Марголін, Ю. Гудзеляк, М. Зугій, Д. Марголін, Д. Ярема, М. Тимочко, Т. Фалат.

По \$ 1.00 — В. Тарнавський.

Збіркова листа ч. 482. Збірщик Д. Бездух.

По \$ 10.00 — А. Василів, Ю. Бурлака.

По \$ 6.00 — М. Вілозір.

По \$ 5.00 — Н. Мазурчак, О. Джус.

По \$ 4.00 — С. Фецишин.

По \$ 3.00 — О. Ривак, Д. Квасниця, В. Кольцо, М. Мартинович, С. Рудий.

По \$ 2.50 — В. Цуп.

По \$ 2.00 — Тимчишин, В. Рудий.

По \$ 1.00 — І. Цап, А. Климочко, Т. Гривняк, М. Мнгович.

Збіркова листа ч. 477. Збірщик В. Телок.

По \$ 10.00 — В. Губка, З. Масловський, І. Мудрий, д-р І. Кіндрат.

По \$ 5.00 — В. Спільник, І. Івасів, В. Воднарук, М. Малинівський, М. Гринчишин, М. Жук.

По \$ 3.00 — Р. Луцишин, В. Гринчишин, М. Микуляк, М. Процик, Г. Вузко.

По \$ 2.00 — А. Івасів, І. Сніженко, І. Гевчук, М. Мо-

цик, О. Лобас, І. Мельник, М. Оглок, М. Остапюк, Я. Кравчук, С. Ольшанський, І. Серветник.

По \$ 1.00 — А. Дошицак.

Збіркова листа ч. 474. Збірщики: П. Балко і І. Тороус.

По \$ 10.00 — П. Балко, І. Тороус, Д. Зазубець.

По \$ 5.00 — І. Кругляк, М. Крупа, М. Єйна, М. Єйна, М. Гудзоватий, М. Велей, О. Буцера, І. Шурин.

По \$ 3.00 — В. Матіів, М. Шавранський, Р. Каліберда, О. Юрчинський.

По \$ 2.00 — М. Лесів, І. Гаврищук, Д. Хомяк, О. Новасяди, І. Новасяди, В. Шурин.

Збіркова листа ч. 484. Збірщик М. Вовкович.

По \$ 15.00 — Д-р Т. Артимович.

По \$ 5.00 — В. Андрушин.

НЮ-ГЕВЕН, КОНН.

Збіркова листа ч. 506. Збірщик Василь Гачкевич.

По \$ 20.00 — М. Гурський.

По \$ 10.00 — М. Левчук, д-р Смакула, д-р І. Кизик.

По \$ 5.00 — М. Лісевич, В. Гачкевич, О. Марків, Березицький, Є. Козюпа, Р. Гижий, С. Кульчицький, В. Зінч, В. Добчаський.

По \$ 4.00 — Г. Гіна.

По \$ 3.00 — П. Струк, Маслянка, М. Шабіна, С. Посполита, Миколаєвич, М. Кошак, М. Лодинський, В. Білий.

По \$ 2.00 — Глаткий, М. Паладович, А. Маланчук, Шкільник, Д. Лозинський, Шумило, В. Гіна, Р. Верчун.

По \$ 1.00 — О. Гладкий, М. Чубатий.

Збіркова листа ч. 509.

По \$ 10.00 — В. Закорчемний, С. Данів, С. Баранович.

По \$ 5.00 — М. Яблонський, М. Духновський, О. Черляк.

По \$ 4.00 — М. Хомета.

По \$ 2.00 — В. Креховецький, В. Твердохліб, Н. Салабай, М. Федорчук, Дубно, Ф. Кухній, Іван Сова, М. Салата, М. Захарченко, А. Шлюсаренко, В. Шкільник, А. Іванчіський.

По \$ 1.00 — Р. Шлюсаренко, С. Якимишин.

Збіркова листа ч. 510. Збірщик М. Яблонський.

По \$ 5.00 — І. Гузик, М. Гусак, В. Лисяк, І. Лисяк, д-р М. Веремчук, П. Хома, С. Данко.

По \$ 3.00 — М. Бойко, М. Дубецький, Тищенко, Я. Попель, д-р О. Лудинський.

По \$ 2.00 — І. Лодинський, І. Хома, Козак, І. Лочинський, М. Шимків, Л. Шимків, А. Іскард, Т. Бродич, В. Пеннюк.

По \$ 1.00 — В. Іванів.

Збіркова листа ч. 511. Збірщик С. Данів.

По \$ 5.00 — О. І. Стахів, І. Гутникевич, С. Шарай, В. Береза, І. Телок, Т. Шлюський, І. Голембійовський, С. Фіголь.

По \$ 4.00 — П. Самсенюк, О. Микетий.

По \$ 3.00 — І. Витвицький, І. Шарай, О. Зачко, М. Андрухів, В. Лесь.

По \$ 2.00 — Лаврович, Є. Локомський, М. Панькевич, А. Стадник, Р. Романюк.

По \$ 1.00 — І. Шлюський.

(Продовження на стор. 32-ій)

ВІСНИК

Христос Воскрес!

ВЕСЕЛИХ І ЩАСЛИВИХ СВЯТ ХРИСТОВОГО ВОСКРЕСІННЯ, ЧЛЕНСТВУ І ВСІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ГРОМАДІ
БАЖАЄ ГОЛОВНА УПРАВА ООЧСУ

СПІВРОБІТНИКАМ, ЧИТАЧАМ І ВСІЙ УКРАЇНСЬКІЙ СПІЛЬНОТІ ВЕЛИКОДНІЙ ПРИВІТ ЗАСИЛАЄ
РЕДАКЦІЯ „ВІСНИКА”

I. Базарко

ПО ВЕЛИКІЙ П'ЯТНИЦІ СТРАЖДАНЬ ПРИЙДЕ РАДІСТЬ ВОСКРЕСІННЯ!

*В цей день, в цей третій день
і голубинь небес,
і яра зелень трав,
і біла вітозка вишень —
все каже нам:*

Воскрес! Воскрес!

*В цей день, в цей третій день
і правда і любов
перемогли брехню і люту злобу
і встав*

*Ісус Христос
у славі
з гробу!
(Уляна Кравченко)*

Немає більшого свята, як Свято Христового Воскресіння! Немає більшої радості, як наша віра в Воскресіння. Пливають роки — пливають віки! У всіх тих змінах часу осталася одна непереможна, непроминаюча вартість — Христова Віра — Христова Правда, що смерть не є кінцем всього. Цю Правду скріпив Христос Своім Воскресінням. Вона, ця Правда, вічно жива, однаково велика і притягаюча, не підлягає жадним змінам. Упродовж століть нераз людина старалася її захитати, ба, що більше, намагалася її знищити — та у тій боротьбі сама гинула, — а Христова правда майже по двох тисячах літ залишилась і надаліше могутня і повна хвали.

Христове Воскресіння — це закріплення правди Христової слави, Його Божої науки, це свято віри і надії, — віри в перемогу світла над темнотою, правди над неправдою, надії, що сповняться мрії людини, народу, людства.

~~~~~
"VISNYK" — "THE HERALD"

Published by Organization for Defense of Four
Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York 3, N. Y.

І в цьому році, коли доквілля буде гудіти гамором і клетотом, буде жити своїм звичайним, буденним життям, ми будемо слухати Великодню Утреню, щоб спільно повними грудьми заспівати могутню пісню перемоги „Христос воскрес із мертвих, смертю смерть поправ і суцим во гробіх живот дарував”.

А коли по Богослужбі засядемо до святочного стола, щоб поділитися з ріднею і найближчими друзями свяченим яйцем, всі ми відчуємо, що з радісним почуванням до нашого серця вкрадеться туга за Рідною Землею, підкрадеться думка про родинний дім, дитинство і молодість у нім. За золотою ниткою мрій і спогадів у Вашу душу вкрадеться тужлива дума. Та Ви не проганяйте її, продовжуйте мандрівку дум у рідну країну. Вслухайтеся в гомін великодніх дзвонів, й очима Вашої душі Ви побачите церкву, довкола неї скупчені статечні, святково убрані батьки і матері, обличчя в них хоч радісні та немов би з журбою не могли розстатись навіть у Свято радісного Великодня. Побачите веселих та гамірливих хлопців і завітчаних та розсміяних дівчат.

У цей свіжий весняний ранок, коли никне блакить світанку, і велике багряне сонце викочується на небосхил та своєю золотою ясністю обгортає і храм Господній, і народ хрещений, чути, як раз-у-раз дзвонять і дзвонять дзвони. Разом з людьми радіє природа. Деревя напучнявіли свіжими пуп'янками, квіти розхилили свої пелюстки, земля прикрилась зеленою шатою. До церкви стежками й дорогами спішать святочно зодягнені люди. Почалась Воскресна Утреня, лунає гаряча молитва: „Сей день, єгоже сотвори Господь”... Дзвінка мелодія великодніх дзвонів і лопіт церковних хоругв зливаються з величною піснею, що лине з сотень грудей:

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Це було ще так недавно. Це було в нашій Батьківщині.

А нині — там зруйновані й зганьблені наші святині. Не чути там радісного гомону дзвонів, ні співу гагілок. Завмер молодий сміх. А коли

Борис Бистрицький

ЧУПРИНКА ЗОБОВ'ЯЗУЄ

Головний Командир Української Повстанської Армії, ген. Тарас Чупринка, чи не найвизначніша постать нашої „жорстокої мов вовчиця” доби, своїм безприкладним героїзмом зобов'язує нас усіх, зобов'язує всю патріотичну частину української нації.

Світла пам'ять про незрівняного стратега української національної революції зобов'язує старшин і бійців, учасників боїв і переможних маршів в дерманських лісах і в околицях княжого Острога, і тих, що в Чорному лісі сікли червоного і брунатного наїзників, і тих, які бравурними рейдами підносили на душі мешканців Холмщини, Полісся, Словаччини і Кавказу.

В не меншій мірі вся шляхетна, лицарська, життєва бойова постава того справжнього „лицаря без змази і страху” зобов'язує всіх Його друзів по вічно-живій, незломно-молодій ідеї, які чи то згідно з планами Революційного Проводу чи то закинені вогню хуртовиною по через драти конц-таборів опинились в Західній

Європі і поза океанами і продовжують Його заповіт, що так переконливо й передбачливо виклав його наш знаменитий Тур-Чупринка в „Зверненні Воюючої України” до української еміграції в цілому світі.

Добре робить той український поет, що пише бо-дай невелику річ про Романа Шухевича, як людину. Добре робить той військовик, що викладає в окремій книзі стратегію генерала Чупринки, і добре робить автор книги про УПА і добре роблять всі, хто з різних боків освітлюють таку незвичайно прямолінійну і талановиту людину — безсмертного Командира. Знамениту і вікопомну різьбу виконав в високо-творчому зусиллі маестро М. Черешньовський, прекрасний скульптор України.

Всі вони: поети, мистці, журналісти, науковці в якійсь книзі виконали своє зобов'язання супроти Великого Духа української нації. Але героїський подвиг Чупринки, що разом з Перебийносом, Лицарем, Шелес-

нишком прийдеться нашим рідним поділитись свяченим яйцем, то, як каже поет:

„в котрій сім'ї, в котрім селі
не будуть пустою глядіти
місця порожні при столі?

В котрім вікні, або над тином
не будуть плакати матері
за батьком, за дочкою, сином
аж до світанку, до зорі . . .”

Бо там, у царстві сатани, продовжується велика українська Голгота. Наш нарід іде ще хресною дорогою.

Злучімся з ним думками. Хай у цій хвилині не ділять нас ні простори широкі, ні моря глибокі.

І хоч не одна сльоза, з не одних очей впаде в це Свято Воскресіння, і жаль стисне серце, то ми не зневірюємося, бо напевно віримо, що Правда таки переможе. Цієї віри навчив нас Христос своїм Воскресінням.

А коли сьогодні Боже Провидіння не щадить нашому народові горя і страждань, то все таки ми твердо, гаряче віримо: прийде кінець страждань, переможе свобода над неволею, правда над неправдою. Землею українською понесеться гомін волі. І тоді знову велично і свobodно лунатиме пісня „Христос Воскрес!”

А покищо в цьогорічний Великдень на українській землі не чути буде гомону радісних пісень, лиш гомін боротьби за існування. Бо-

ротьби — що пливе з непохитної віри, боротьби аж до перемоги Христової правди на нашій Рідній Землі, а з нею і української правди.

Наші думки, наше серця, хай будуть з тими в Рідному Краю, що не зламались, не вгнулись, а з хрестом станули на прох з ворогом. І коли на Воскресній Утрени священник тричі зніме хрест вгору і проспівас тричі могутнє „Да воскреснет Бог і разточаться врази Його”, хай з гомоном великодніх дзвонів попливе наша щира молитва до Небес, яку передав нам Тарас Шевченко:

„О, Боже сильний і правдивий,
В Твоїй руці — життя і смерть, —
Вдягни у славу свою твердь
І сотвори святеє диво —
Воскреснуть мертвим повели!
Благослови возстать собором
На подвиг новий і суворий —
На чин іскуПЛення землі,
Землі, повитої в неславу,
Стокрat политої криваво,
Колись преславної землі!”

Дай, Воскреслий Христе, нашим рідним в Батьківщині врем'я луте пережити, щоб вони і ми разом і вільно Тебе могли хвалити. Воскрес Христос, воскресне і наша правда. І тоді пісня радости полине до небес:

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

РЕДАКЦІЙНА

ОТРУЙНІ СЛОВА І ОТРУЙНІ ПІСТОЛИ

Ракета, що її випустила була Москва через Київ проти української еміграції в Америці, вибухнула, не досягнувши цілі. Зайшла помилка в розрахунках. Ракета розлетілася на тисячу куснів, і всім, хто бачить речі такими, якими вони є, стало ясно й зрозуміло, що за вибуховий матеріял понакладали в неї большевицькі диверсанти.

Ця ракета — це було „Слово”-звернення підписане 34 діячами культури підсоветської України — письменниками, поетами, науковцями та композиторами і заадресоване до „всієї української громади” в ЗДА і до Комітету пам’ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні.

Від часу, коли ту злощасну ракету вислано, минуло вже понад три місяці, а проте й досі не розвіявся дим, і досі в українській пресі на еміграції точиться гаряча дискусія довкола, власне, бездискусійної справи. І знову прийшли до голосу „реалітетники”, „тверезомислячі” полі-

том, Батьком, Сивим, Легендою, Ковалем, Різуном, Хроном, Босим, Галайдою, Савур-Клячківським, Остапом-Самсоном, Гуком, Дубовим і іншими командирами в один час зібрав 200 тисячну армію на землях України і то в такий час, коли на Заході, щиро чи ні, поширювалось, мов чума, захоплення „добрим дядьком Джо” (Сталіном), коли таємні сили і фарисеї (порівняй в цьому числі „Вісника” статтю Д. Донцова „Розумпе слово” фарисеїв) сприяли не визволенню поневолених народів, але навпаки підсилювали совстофільські тенденції, геройство УПА і її Командира в такий час політичної дезооньюнктури і як же фатальних „реалітетів” зобов’язують великих письменників написати великі романи, що їх головним героєм був бн Чупринка, зобов’язують великих поетів написати великі поеми, що їх він творив не на папері, але в практиці і далі ці великі вчинки Чупринки зобов’язують великих малярів намалювати широкі полотна в стилі образу „В’їзд Хмельницького до Києва”.

Шануюча себе нація, що рішилась все зробити, щоб стати справді самостійною державою, мусить вміти признати Великим їхню великість без огляду на партійне зрізничкування. Вона мусить вміти хотіти виконати свої зобов’язання. Пам’ятаймо завжди, що Чупринка зобов’язує не тільки бувших Упівців, але і членів Осередків СУМА і ООЧСУ та всіх українців, що прибули з Батьківщини чи тут родились.

Всіх нас зобов’язує до невинуватої жертвенної праці для наближення справжнього всенационального Воскресіння великий Командир Тарас Чупринка.

тикани, зміновіховці та неорадянфіли, замасковані під суперпатріотів, готові бачити навіть у Корнійчукові чи іншому Кирилюкові оборонця української культури й літератури.

Організації Визвольного Фронту і їх преса відразу ж зайняли супроти „Слова” належне і безкомпромісове становище.

Нема сумніву, що скомпоноване в секторі пропаганди ЦК КПУ України „Слово” мало своєю ціллю внести хаос в суспільно-політичне життя української еміграції, пересварити ще дужче вже розсварених і посварити ще не розсварених, використовуючи часто неоправданий сантимамент емігранта до всього, що приходить з України і в українській мові.

Цього зробити Москві не вдалося так, як вона думала. І за ще одну, спровоковану нею, безпредметну, по суті, „дискусію” в еміграційній пресі заплатила вона аж занадто велику ціну — ще одної власної компромітації в очах усіх тих, хто такого роду справами об’єктивно цікавиться, зокрема в Америці.

Немає також сумніву, що подиктоване з Москви „Слово”-звернення мало за основу диверсійну ціль — підмінувати пам’ятник Шевченкові, давши в руки редакторів „Вашингтон Посту” та інших противників ідеї побудови пам’ятника потрібні їм докази, що советський окупаційний уряд в Києві і його московська ексекутива „справді шанують українського генія”, який, мовляв, був учнем московських „революційних демократів” і предтечею сучасних комуністичних ідеологів. Таке „шанування” і такі „шанувальники” — в розрахунках дійсних авторів „Слова” — мали б викликати в Конгресі ЗДА гостру опозицію проти побудови пам’ятника. Але не вийшло так, як хотіли в Москві, і пам’ятник Великому Українцеві, „з якого почалось і розгорілось”, таки стоятиме в столиці Америки, пригадуючи всьому світові ще не розв’язану українську проблему.

Також очевидно, що не всіх підписаних під тим „Словом” утаємничено в дійсне його призначення. Либонь, не один із них вірив, що своїм підписом сприятиме встановленню пам’ятни-

Д. Донцов

„РОЗУМНЕ СЛОВО” ФАРИСЕЇВ

... А розумне ваше слово
брехнено підбите.

Т. Шевченко

Фарисеї — це невмируща каста, яка особливо вбивається в силу, коли суспільність розкладається. Існувала вона не лише перед двома тисячами літ у Палестині, існує й тепер в ССРСР, в Європі, в Америці.

Христос звав їх „безумцями” й „сліпими вождями”, лицемірами, побожними назверх, а „всередині повними всякої нечисти”. Деінде зве їх „дітьми диявола”, а останнє слово погрецьки значить ошуканець, брехун. В ССРСР, цебто в компартії, брехня панує повсюди. По

ка в столиці Америки. І це ж для цих невтаємничених і для широкого загалу українського народу там, на наших землях, спрепаровано в „Радянській Культурі” у Києві — вже після того, як советська ракета розлетілась на тріски — рекордову щодо примітивності брехню: ніби особисте втручання Кизі, голови делегації УСССР в Об'єднаних Націях, вирішило справу в користь пам'ятника.

Але „Слово” — звернення, не зважаючи на всю його шиту грубими нитками облудність, варте уваги під кожним оглядом. Варте вже хоч би тому, що це — цілком новий метод у боротьбі проти української еміграції застосовує Москва руками червоних малоросів. Це вперше звертається Москва їх брехливими устами до еміграції не з московською брутальною лайкою й прокльонами, а з солодкими, як та казкова відьма до Івася, речами, пропонуючи привезти... землю з Тарасової могили під пам'ятник у Вашингтоні, набиваючись в ролі милих гостей на свято відкриття пам'ятника. А з тих евентуальних гостей досить згадати хоч би того ж Корнійчука, нагородженого трьома орденами Леніна члена ЦК КПСС і ЦК КПУ країни, активного поборювача „ідеології буржуазного націоналізму”, як пишуть про нього в советських шкільних підручниках. Таких поборювачів, а враз із ними й фальсифікаторів Шевченкової

цей бік залізної заслони є це укрита сила, яка намагається щойно накинути своїй спільноті свою концепцію життя, своє „вірую” на місце великих традицій Окциденту, Москви ж бояться і подивляють її. Що в християнським Окциденті йде невсипуща акція тих укритих сил, які хочуть „рятувати” Захід співпрацею з комунізмом, — це бачать нині й сліпі. Дехто бачив цю акцію ще в 1917 році, коли деякі банкові дома в Америці („акули капіталізму”) фінансували імпрезу Леніна-Троцького з товаришами. Бачив це папа Пій XI перед останньою війною, перестерігаючи „власцьмущих”, що „комунізм в самій своїй суті є фальшем і що той, хто хоче рятувати християнську цивілізацію, не сміє

творчости є там серед підписаних під „Словом” чимало.

Проте, уступи в „Слові”, де говориться про „буржуазних націоналістів”, свідомо приховано в тіні. І недурно в другому варіанті „Слова”, розісланому до редакцій газет з советської амбасади у Вашингтоні, замінено „столицю нашої батьківщини Москву” на — „столицю нашої країни Москву”.

Із змісту „Слова”, заадресованого до Комітету пам'ятника Шевченкові, отже, Комітету, що складається, уживаючи советської термінології, з „буржуазних націоналістів”, видно ще одну цікаву деталь: в московсько-большевицькому плянуванні українським „прогресистам” в Америці не прив'язується якогось серйозного значення. Ця групка, що сама себе переживає, очевидно, в очах Москви має вже мінімальну вартість.

На „Слові” справа, звичайно, не скінчилась. Нову методу в різних — і може зовсім несподіваних — варіантах Москва стосуватиме далі. Але ціль її та сама: морально розкласти й спаралізувати українську самостійницьку еміграцію чи то підлими, підступними вбивствами її провідників з начинених кулями і отруєю пістоль, чи погрозами і застрашуваннями, чи провокаціями, чи, нарешті, медоточивими листами-зверненнями, щоб отруїти ними душу довірливого емігранта.

співпрацювати з ним в жадній справі" (Енцикліка про „Бозбожний комунізм", 19 березня 1937 р.). Була це відважна, але, на жаль, знехтувана пересторога великодержавам Заходу не поборювати націонал-соціалістичного диявола союзом з большевицьким Вельзевулом, який грозить сьогодні знищити християнський світ.

Коли ж така є ціль большевизму, то як пояснити факт, що фарисеї (так звані „демократи", соціалісти і „пацифісти") переконують західні маси, що свободу, цивілізацію і світовий мир можна врятувати через співпрацю і мирне співіснування з найогиднішою тоталітарною тиранією? Хто дивиться не на фасад, не на заяви тих фарисеїв, а бачить їх укриті наміри, тому не тяжко відповісти на це питання. Той бачить, що ці фальшиві пророки є невинні овечки лише назовні, а всередині вони кровожадні вовки (Матв. 7, 15). Той знає, що їм зовсім не залежить ні на свободі, ні на вірі, ні на культурі християнського Заходу, ані на мирі між народами; що зовсім інші цілі тих фарисеїв.

Бо коли рецепта тих солодкоязиких пророків осягнути стабільність і мир в світі через співпрацю з комунізмом і Москвою добра, то чому чимраз глибше западається світ у провалля безконечних і безплідних вершинних і низинних нарад, тероризму, гарячих, теплих і холодних воєн? Чому йде невинна пенетрація атеїстичного большевизму в нові і нові країни?

Широкі маси людности Заходу, спрагнені спокою, забави і зайняті гонитвою за грошем, — вірять у можливість „мирного співіснування" з комунізмом, бо ця віра є їх „wishfull thinking".

Інші вірять в цю можливість через туподумство і страх: „better red, than dead". Але фальшиві пророки ведуть пропаганду за „мирне співіснування" з комунізмом тому, що симпатизують йому. Бо прагнуть його перемоги над християнським Заходом. Тому всі їх пишні, „розумні слова брехнею підбиті".

Вони кричать проти „підпалачів війни"? Але безупинно підсичують громадянську війну проти Салязара, проти ген. Франка, який перед другою світовою війною врятував Європу від московського большевизму, проти грецької і англійської монархії. Вони навіть пробували (безуспішно) задалегідь запрягти ще вільну

Європу в евентуальну війну проти Китаю в обороні ССРСР.

Вони проти тоталітаризму і європейського й американського „колоніялізму"? Але мовчки підтримують тоталітаризм і колоніялізм Москви...

Вони за демократію і проти „антидемократичного" режиму генералів? Але забувають про свій демократизм, коли тими генералами є „маршал" Тіто або „маршал" Сталін.

Вони проти „антисемітизму"? Але раді йому, коли він звернений, наприклад, проти семітів-арабів.

Вони проти „гноблення народів" і за їх самостійність? Але їх цікавить самостійність народів Азії, Африки і Малої Азії. Щождо самостійности християнських націй під тиранією ССРСР, то ці „демократи" радять їм пробувати мирним шляхом добиватися „свободи" в спільнім „Союзі" і не думати про розподіл кріпосницької імперії.

Вони проти народовбивства, але лише в певних випадках, наприклад, коли його роблять Гітлер чи Гімmlер, але не бачать його, коли його роблять Сталін, Хрущов чи Кагановіч.

Вони засадничо проти терору, але не тоді, коли його жертвами падають борці проти тероризму, як С. Петлюра, Є. Коновалець чи С. Бандера. В цих випадках „демократи" займають не раз гостру поставу проти замордованих, а терористів вибілюють.

І навіть коли жертвою тероризму падає президент Кеннеді, фарисеї зараз же доводять, що його вбили „праві екстремісти", не комуністи, хоч вина останніх доведена незбитими доказами.

Вони вдають з себе патріотів, але патріотизм уважають за „олд фейшен"; прив'язання і любов до країни батьків, до її традицій, віри, змагань — за щось старомодне, яке повинно — в інтересах миру — уступити місце „ширшому" почуттю, інтернаціоналізму, турботам за інтереси „цілої людськості", справі об'єднання всіх білих, чорних, жовтих і брунатних в „союзі" народів (вроді ССРСР) або в „федерації" їх, або в хаотичній вежі вавилонській, „Об'єднаних Націях", де поволі збиранину націй хочуть обернути в централізовану деспотію з „світовим урядом" фарисеїв.

Ці фальшиві пророки висуюють на перший плян журбу про матеріальний добробут мас людности, про „цивілізування” їх, чужих і власних „недорозвинених” шляхом преси, радіо, театру, літератури чи телевізії, але головні проблеми тої культури для фарисеїв — це турботи „малої людини”, проблеми сексу, перверзій, гангстерства, „кол-герлсів”, бестіяльських муринських танців, дегенеративного мистецтва „еспанця” Пікассо чи „француза” Сартра або „німця” Гохгута.

Фарисеї — пророки „гуманности”, „людяности”, але рідко коли в їх пресі знайдете протест проти знуцання над людьми в країнах комунізму. Більше про терпіння чорних в Африці чи жовтих в Азії. Особливо ж їх преса вміє мобілізувати т. зв. „громадську опінію” світу в обороні „гуманного трактування” шпівнів, зрадників своєї країни і їх „прибитих горем” дітей...

Вони проти „забобонів”, ці „пророки”, і проти „релігійних байок”, і тому не вірять в існування диявола, але завжди готові підписати „джентлмен агримент” з його „апостолами”, яких метою є знищення релігії серед білих націй. При тім кажуть, що вони за „свободу совісти”.

Вони за свободу віровизнання і Церкви. Тільки воліли б, щоб остання виявляла „зрозуміння” для „добрих сторін” нинішніх „модерних” соціально-політичних доктрин, а своє християнське братолюб'є виявляла не так у боротьбі з розтліваючим впливом комунізму на душу людини, як в турботах про її матеріальні потреби і в спільній з Торезом і Хрущовим „боротьбі за мир” (очевидно, на основі непорушности розподілу 1945 р.).

В уста постаті одного свого роману вкладає Дізраелі такі, столітньої вже давности, але актуальні в нашу добу слова: „Світом правлять зовсім інші особи, як це уявляють ті, які не є поза сценою” і не знають, що там робиться... Ці „особи”, з допомогою фальшивих пророків, закорінюються по всіх столицях Європи, Америки, Малої Азії, стараються скрізь здобувати впливи в громадським житті, створюють новий конформізм диявола, безчестячи і оббріхуючи тих, що не визнають ні тих „пророків”, ні їх „правди”, яка є брехнею. Від 1917-го, а особливо від 1945 року, ведуть вони похід проти християнства, його правил життя, його понять, іде-

алів, проти найкращих історичних традицій Заходу.

В авангарді націй, ворожих Москві і мафії на Заході, стоїть Україна, яка в СРСР і досі не схиляє голову перед темними силами. Цій Україні помагати є завданням чесної, не спідленої і не охлялої морально еміграції. Завдання це підняв на Заході АБН, а до його завдань долучується ще й інше: демаскування темних сил, які простягають руку порозуміння Антихристам зі Сходу. Ця боротьба, як там, так і тут, має йти під знаком „Хрест проти диявола”, проти облудних гасел, проти брехні фарисеїв. Проти тих, які йдуть за їх фальшивими гаслами, чи то будуть чужі приятелі темних сил, чи „ріднокровні” словоблуди. Ці останні ганьблять чин і пам'ять „людини визвольного руху”, протиставляючи їй „малу людину”, типу „похилених рабів”, добираючи до своєї духової „похилости” свої ідеології („реалітетів”, „еволюції”, даних можливостей” і ін.). Вони, які чекають, що в нагороду за терпіння країни, само собою, „загляне сонце в наше віконце”, не знають, що путь до воскресення веде лише через таку Голготу, де тямить людина „за що й куди вона йде”. Бо тільки там є воскресення, відродження, де вступають, як Ісус, на шлях виклику і боротьби з „дітьми диявола”, з брехнею фарисеїв, з іродами і каяфами. Тільки таких правда перемаже, як було за Христа, за Іоана Хрестителя, як було з Шевченком, з Жанною д'Арк, з Байдою, з хмельничанами. Тільки такі мертві, не безсловесні жертви, воскреснуть в нащадках. Так завше було в історії, так буде й тепер. Хвилево тільки перемагають ті, чие „розумне слово — брехнею підбите”.

Творчість потребує стимулу. Між іншим, таким стимулом або заохотою до творчости в мистця є згадка в пресі про виставку його творів, друкування віршів, оповідань, драматичних сцен авторів, знов же в пресі, а далі рецензій на книжки науковців та письменників і т. д., і то знов же таки в пресі. Читаючі і купуючі наші журнали, пригинюється до стимулювання доброї творчости.

Проф. П. Савзук

ТАРАС ШЕВЧЕНКО І ВИЗВОЛЬНА БОРОТЬБА

(До 150-річчя з дня народження)

Відзначаємо цього року 150-річчя з дня народження геніяльного українського поета, мистця-малювача, мислителя, виразника дум і прагнень свого поневоленого народу — Тараса Шевченка (1814-1861).

В історії розвитку суспільно-політичної, національно-визвольної і філософської думки на Україні першої половини XIX століття найвизначніше місце належить Т. Шевченкові, який у своїх політичних поемах глибоко викривав і засуджував московське самодержавство, його бюрократичних чиновників-сатрапів і кріпосників. Патріотична загостреність Шевченкових творів гідно послужила справі національно-визвольної боротьби українського народу.

Літературна спадщина Шевченка дає можливість дослідникам зрозуміти ідейно-політичний зміст цієї боротьби, що відбувалась на Україні в період наростання народно-визвольного руху проти феодално-кріпосницької Московщини.

Для нас дуже важливим є висвітлення політично-визвольного світогляду Шевченка тому, що советські шевченкознавці, застосовуючи марксо-ленінську „методологію”, всіляко фальсифікують і перекручують історію розвитку суспільно-політичної думки на Україні, зображують поета як послідовника московських „революційних демократів” Белінського, Чернишевського, Добролюбова і ін., як прихильника возз'єднання України з Московщиною. Вони замовчують основну й найголовнішу політичну ідею поета: — боротьбу за свободу і національно-політичну незалежність України.

За життя Шевченка затушовувано його геніальність як поета і мистця, а головно свідомо замовчувано його ідею національно-визвольної боротьби, яку він пропагував серед українського та інших поневолених Московщиною народів („Кавказ”). Розкривати суть політичної ідеї поета не було вигідно Московщині, бо вона перекладала найжорстокіше духове, політичне й економічне гноблення України.

Очевидно, що для повного успіху стихійним селянським заворушенням того часу бракувало фахових провідників, бракувало політичної свідомості, революційної організованості, пер-

спективної тактики й бойової стратегії проти озброєного до зубів окупанта. Здушуючи локальні повстання, Москва засуджувала на кару смерті тих недосвідчених, але національно-ідейних і патріотичних селянських провідників, а всіх інших учасників засилала в Сибір, на каторжні роботи.

Отже, визвольна боротьба українського народу проти московської окупації була нелегка, коштувала багато жертв, і в тих повстаннях „море крові розлилось”, — як писав Шевченко. Навіть повстання декабристів у 1825 р. на Сенатському майдані в Петербурзі і біля Києва, в місті Василькові, — перший такого роду збройний виступ проти царизму — жорстоко придушено, а провідників тих дворянських революціонерів, які, безперечно, вище стояли щодо військової тактики, ніж селянські, жорстоко покарано.

Але історичний факт такого збройного повстання мав велике значення, як вияв незадоволення московською феодално-кріпосницькою системою, що безоглядно пригнічувала селянські маси загарбаних країн. Це був доказ, що визвольний рух поневолених Московщиною народів, не лише українців, але й інших народів, — зростає. Шевченко оправдував виступ декабристів, бо на той час це був передовий революційний рух, що збуджував політичну думку.

Всі ті явища ще більше посилювали ідеї загальноукраїнського визвольного руху селянських революціонерів-незалежників, представником яких був великий революціонер-незалежник Тарас Шевченко. Поруч з тим, ті визвольно-політичні ідеї відігравали визначну роль в розвитку літератури першої половини XIX століття.

В 1840 році вийшов у світ „Кобзар” Шевченка, який виніс його на літературну арену, в число великих поетів. Хоч та невеличка книжечка складалася лише з вісьмох віршів, вона звернула на себе увагу всієї передової тогочасної критики й літературного світу. Вона стала початком нової доби в історії української літератури, а поруч з тим і початком нового підне-

сення революційно-визвольних ідей українського народу.

Шевченко мав видатних попередників, як Іван Котляревський (1769-1838), Григорій Квітка-Основ'яненко (1778-1845), Євген Гребінка (1812-1848), Петро Гулак-Артемівський (1790-1865), Маркіян Шашкевич (1811-1843). Це були видатні творці нової української самобутньої культури, що дали прецінний вклад у її золоту скарбницю. Але з усіх цих поетів і письменників доби українського національно-літературного відродження XIX стол. ніхто не користувався такою великою популярністю і не мав такого глибокого впливу на літературний розвиток, зокрема на розвиток суспільно-політичних ідей визвольної боротьби українського народу, як Тарас Шевченко. Це пояснюється не лише геніальним талантом поета, але й яскравим втіленням у його творах політичного духа українського народу.

Особливо активну літературну і національно-політичну діяльність розвиває Шевченко в 1841-1847 рр., коли він написав ряд високомистецьких, глибокозмистовних, політично-ідейних творів, як „Гайдамаки”, „Гамалія”, „Сон” („У всякого своя доля”), „Розрита могила”, „Чигирин”, „Невольник”, „Великий льох”, „Суботів”, „Кавказ”, „І мертвим і живим”, „Холодний яр”, „Псалми Давидові”, „Три літа”, „Заповіт” та ряд інших. В цих творах він виступає вже як поет світового значення, як революціонер і ідеолог національного визволення та відновлення української суверенної незалежної держави.

Світогляд Шевченка формувався і розвивався на основі його національної свідомості; на історичних фактах минулого й сучасного. Він з великою увагою вивчав минуле свого народу; ставився з любов'ю й повагою до славних традицій визвольної боротьби і на цих традиціях формував свої нові ідеї визволення. Його ідеї скріплювались у боротьбі проти реакційного московського режиму на Україні.

Советські літератори хочуть доказати, що Шевченкові ідеї визвольної боротьби зродились під впливом його московських „вчителів”: Белінського, Чернишевського, Добролюбова, Герцена і ін., що є абсолютно фальшивим твердженням, ніякими джерелами не доведеним.

Советські т. зв. шевченкознавці добре знають, що згадані московські діячі не мали нічого

спільного з українським революційно-визвольним рухом. Навпаки, вони його поборювали (Белінський) і ніколи не піддержували Шевченкові ідеї визволення України з московського ярма. Шевченко гостро виступав проти московського колоніального імперіалізму, орієнтуючись на передові ідеї Західної Європи і Америки з її „новим і праведним законом” великого Вашингтона.

В творах Шевченка щораз сильніше звучать визвольні мотиви, і він не приховує свого ворожого ставлення до московських окупантів, що довели Україну до такого стану, що:

Обідрана, сиротою
Понад Дніпром плаче.

Політичне вістря в цих рядках спрямоване проти Московщини, яка була і є найлютішим ворогом України. Поет з почуттям глибокої ненависти до Московщини каже:

Смійся, лютий враже,
Та не дуже, бо все гине, —
Слава не поляже,
Не поляже, а розкаже,
Що діялось в світі,
Чия правда, чия кривда,
І чий ми діти.

(„До Основ'яненка”)

Творчість Шевченка розкриває перед цілим світом хижацьке обличчя поневолювачів, передусім Московщини, що сплюндрувала Україну і інші поневолені нею країни. З болем у серці поет каже:

Моя Україно!

За що тебе сплюндрували,
За що, мамо, гинеш?

І далі вказує, хто саме сплюндрував її:

І могили мої милі
Москаль розриває.
Нехай рие, розкопує,
Не своє шукає...

(„Розрита могила”)

В знаменитій поемі „Тризна” поет виступає проти гнобителів ще виразніше й сміливіше. Він вважає, що лише революційним шляхом можна повалити московський лад на Україні. Поетова патріотична мрія — врятувати Укра-

ПОШИРЮЙТЕ ВІСНИК!

їну. І тут його патріотичний патос досягає свого вершка:

... О, свята!
Свята вітчизно ти моя!
Чи я плачем тобі поможу?
І ти закована і я.
Великим словом волю Богу
Сказати тиранам, — не приймуть!
А на своїм, на ріднім полі
Пророка каменем поб'ють!
(Перекл. Володимира)

В цій поемі Шевченко палко закликає до визвольної боротьби, закликає для визволення закованого народу пожертвувати всім, навіть і життям.

Наприкінці січня 1846 р. засновано в Києві Кирило-Методіївське братство, антимосковську політичну організацію. До цієї організації Шевченко формально не належав, але був її ідеологом. Як уже дозрілий революціонер, він ставив питання визволення України з-під московської окупації лише революційним шляхом. У Братстві створилося два крила: революційно-визвольне, на чолі з Тарасом Шевченком, і ліберальне, яке очолювали М. Костомарів, В. Білозерський, П. Куліш.

У 1847 р. Братство було викрите московською охранкою. Майже всіх членів арештовано й засуджено. Але найбільшої кари зазнав Шевченко, якого заслано із гострою заборонаю писати й малювати.

На допитах Шевченко не зрікся своїх ідей революційно-визвольної боротьби проти гнобителів його народу та відновлення національно-політичної свободи і державної незалежності. Як найбільшу провину Шевченкові ставили його революційні вірші, зокрема „Сон”. Одночасно петербурзьке жандармське правління звинувачувало поета в ширенні революційної пропаганди серед українського селянства.

Але ніякі муки й заслання не зломали Шевченкового духа: „Караюсь, мучуся... але не каюсь!” — заявив поет у своїй поезії „О, думи мої”.

Поет виявляв у своїх віршах гарячу любов до Бога і України. Бо йому було не байдуже, „як Україну злії люди присплять, дукаві, і в огні її окрадену збудять...” („Мені однаково”). Шевченко з глибоким пієтизмом звертався до сучасників, закликаючи їх молитись Богові за

Україну і щиро її любити. В поезії „Чи ми зйдемося” читаємо:

Свою Україну любить,
Любить її... во врем'я люте,
В останню, тяжку мінуту,
За неї Господа молить!

Шевченко кликав до революційно-визвольної боротьби за волю і національно-політичну незалежність не лише українського народу, а всіх поневолених Московією народів. В поемі „Кавказ” він яскраво показав картину національно-політичного гніту кавказьких народів:

... Лягло костьми
Людей муштрованих чимало.
А сліз, а крови? Утопить
Всіх імператорів би стало,
З дітьми й внучатами, втопить
В сльозах удових.

В своєму „Заповіті” Шевченко закликає до збройної боротьби за свободу і державно-політичну незалежність:

... Вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте!

Ці визвольні ідеї Шевченка глибоко втілились у серця всього українського народу. З цими ідеями йшли у визвольних змаганнях проти московського червоного імперіалізму в 1917-1921 рр. наші стрільці й старшини, відновляючи незалежну Українську Державу. З цими ж визвольними ідеями Шевченка йшли непереможні борці-герої, кращі сини й дочки героїчної Української Повстанської Армії проти московських і гітлерівських поневолювачів. З цими ідеями йдуть і тепер на Рідних Землях безсмертні упівці, з усім поневоленим українським народом.

Ми свято віримо, що визвольні ідеї Шевченка затріюмфують на оновлених землях Незалежної Соборної Української Держави!

Ми всі знаємо, що коли Ви один раз нагадаєте післяплатникові нашого журналу, то це ще не досить, щоб зек ги гроші позимзикували до Нью Йорку. Але ж ги зробили Ви таку пригадку Вашим найближчим і знайомим бодай один раз?

Д-р Михайло Кушнір

РЕФЛЕКСІЇ ПРО ВІЙНУ І МИР

Міркування на тему війни у той час, коли в світі лунає клич „мирної коекзистенції”, може видаватися справою неактуальною, навіть нетактовною. На Заході панує майже однозначний погляд, що винахід термоядрової зброї унеможливив війну в світовому засязі і що в майбутньому треба рахуватися тільки з небезпекою локальних воєн. Відомий американський публіцист, Волтер Ліппмен, уважає, що навіть і ця небезпека не загрожує, бо можливість перетворення локальної війни в атомову здержуватиме противників від збройної акції. Дипломатичні маневрування, партизанські дії й інфільтрація заступають, на його думку, в сучасному світі війну. Конфлікти світових потуг, теперішні й майбутні, вирішуватиметься не на полях боїв, а в кабінетах дипломатів та економістів. Таким чином водневій бомбі причеплюється крила голуба миру.

Мариво знищення

Мир, бачений очима прихильників цієї концепції, мав би бути миром, спертим на страху. Світ залишався б далі роздертим на два ворожі табори, вогнища конфліктів тліли б далі, але їм не давав би розпалюватися страх перед глобальною катастрофою. Тимчасовість укладу сил у світі прибрала б прикмет постійності, людство, маючи до вибору або загладу, або непевність завтрішнього дня, мусіло б погодитися з життям на півзгаслому вулькані. А втім, час може принести мирне поладження конфліктів, советський табір стоїть в обличчі змін, а може й розкладу.

Шеф військового центру дослідів американської армії заявив нещодавно перед сенатською підкомісією летунства, що число людських жертв у водневій війні сягало б сотень мільйонів. Бо йдеться тільки про нищівне діяння бомб: їх вибухи мусіли б викликати велетенську хвилю радіоактивності з необрахованими наслідками. За кілька років одним натиском гудзика, викинувши в простір міжконтинентальну балістичну ракету „Айсбієм”, можна буде підпалити величезні простори світу. Міжконтинентальна ракета матиме швидкість 15.000 миль на годи-

ну і летітиме на висоті 800 миль понад землею. Вистачить 30 хвилин, щоб перелетіла ця смертоносна ракета з водневою головою із Нью Йорку до Москви. Отже „Айсбієм” буде абсолютною зброєю, яка зреволюціонізує воєнну техніку.

„Я переконаний, — сказав колишній секретар оборони Вілсон перед цією самою підкомісією, — що ніхто в світі не марить про те, щоб виграти в атомовій війні. Хтось може перемогти, але те, що залишиться після цього, не варте буде заходу”.

Переставлення зброєння

Чи з уваги на це концепція, згідно з якою воднева війна є неможливою, не має підтвердження? Не є слушною? Цю концепцію підтримували також президент Айзенгауер та його наслідник, президент Кеннеді, а тепер підтримує багато провідників вільного світу, обумовлюючи, однак, унеможливлення водневої війни втриманням постійної американської переваги в ділянці зброї масового нищення і засобів атакування нею ворога. Америка не користується своєю перевагою в цілі агресії, але коли перегони в озброєнні виграв би Советський Союз, то це загрожувало б світові катастрофою.

Американські військові кола вважають, що перевага тепер по боці З'єднаних Держав Америки, але вони все ж таки скептично наставлені в оцінці перспектив майбутнього. Зізнання генерала Кертіс Ле Мей перед військовою комісією Сенату були такі алярмуючі, що Сенат, навіть всупереч поглядам секретаря оборони, збільшив кредити на стратегічну авіацію. Америка зосереджує свої зусилля на підготованні до війни, яку гіпотетично визнає неможливою. Вважається, що неможливість водневої війни рівнозначна з унеможливленням всякої війни.

Консеквенції цього заложення сягають глибше. Війна, ведена при допомозі авіації і керованих ракет, не вимагає великих суходільних сил, масові армії другої світової війни стають анахронізмом. Сполучення коштів продукції новочасної зброї з коштами втримання мільйонів озброєних людей підносить військові

бюджети до головокружної височини. ЗДА зробили вже, здається, вибір, задумуючи зредувати свої суходільні сили й відкликати частину своїх військ з Європи. За прикладом Америки хоче піти й Велика Британія, де розглядають можливість зменшення збройних сил на 200.000 вояків і відкликання двох дивізій з Німеччини. Натомість праця над керованими ракетами буде прискіплена.

Ці проєкти поважно занепокоїли західнонімецький уряд, але і в Німеччині підносяться голоси, що, замість передбаченої паризьким договором 500-тисячної армії, вистачить 300 тисяч вояків, технічно вишколених і забезпечених тактичною атомовою зброєю. Клемансо колишній твердив, що генерали ніколи не підготовляються до нової війни, але завжди до останньої; сучасні генеральні штаби не роблять цієї помилки, але змальований ними образ майбутньої війни, може бути плодом їх фантазії.

Конвенціональна війна

Встановлення знаку рівняння між неможливістю водневої війни і неможливістю всякої війни не дуже переконливе. Заложення, що винахід термоядрової зброї заповідає добу загального миру, може виявитися оманним. А втім, можна вести війну, і то не тільки льокальну, твердять деякі американські публіцисти, також без вживання водневих бомб, при допомозі „конвенціональної” зброї і змасованих суходільних сил. Воєнна техніка, всупереч передбачуванню, може повернути до методів другої світової війни. Свідомість жахливих наслідків вжиття зброї масового нищення може спричинитися до того, що жоден із противників не вживе її перший. Припустімо, що війна почнеться не велетенською летунською атакою, яка зрівняє села й міста з землею, а — переходом через Лабу мільйонових советських армій. Що тоді? Або що ці армії вмаршують до Туреччини, Персії, Пакістану? Чи Захід відповість спустошенням Росії водневими бомбами, знаючи, що на відплату не треба буде довго ждати?

Теоретично Захід не міг би відповісти інакше. Оборонних країн Атлантийського пакту не вистачить на те, щоб поставити опір советським військам. Вони мають відіграти ролю лише алармового дзвінка, що урухомить апарат ма-

сового нищення в руках альянтів. Відповіддю на „конвенціональну” атаку мала б бути атомово-воднева атака. Чи це річ реальна?

Советський Союз має під зброєю 175 дивізій, в тому числі 65 панцерних і змеханізованих, до цього треба додати 80 дивізій сателітних країв, що дає разом понад 6 мільйонів вояків у стані бойової готовости. Заповіджені редукації, коли будуть здійснені, зменшать цю цифру приблизно на два мільйони вояків, отже, залишиться все ж таки понад 4 мільйони. Американська армія має мільйон вояків, військо НАТО — не цілих 30 дивізій. Росія може вести і конвенціональну і водневу війну. Захід не має альтернативи, бо приготований тільки до війни, яку сам вважає неможливою.

Відгомін старої брошури

Однак, чи прийняття можливости „конвенціональної” війни має за собою реальні підстави? Чи можна уявити, щоб держава, яка стоїть в обличчі поразки, не вжила всіх засобів, якими розпоряджає, щоб її відвернути? Це — психологічна дилема, що зводиться до питання: чи ліпше жити, хоча у неволі, чи згинутися під руїнами розвалюваного світу? Чи зматеріалізований сучасний світ готовий відповісти на це питання героїзмом самознищення?

Американський публіцист, Дейвід Лоренс, пригадає стару, датовану 1922 роком, публікацію генерала А. Фріса, шефа служби хемічної війни армії ЗДА про отруйні гази. Генерал надає тим газам переломового значення у воєнній техніці. „Війна стоїть тепер в обличчі цілковитої зміни озброєння, — заявляє він у згаданій брошурі. — Отруйний газ . . . став найбільшою потенціальною військовою проблемою світу . . . Доки війни вели професійні армії, можна було придержуватися окреслених норм і приписів воєнної техніки . . . Але коли цілі народи втягаються до війни і на терезах важиться їх доля, стало очевидним для думаючих людей, що немає жадних гарантій збереження цих правил. Іншими словами, народ, що бореться за своє життя, вживе всіх засобів, які дають шанс перемоги. Це мусить бути визнане як підстава й аксіоматична певність . . . Треба подбати, щоб усі народи зрозуміли, що коли б ми були змушені до війни, ми вживемо всіх знаних нам

хемічних засобів, які постачає воєнна техніка, проти ворожих сил, де б вони не знаходилися. Це буде нашою тривалою гарантією проти агресії”.

В другій світовій війні обидві воюючі сторони розпоряджали великими запасами отруйних газів, але вони ніколи тих газів не вжили — зі страху перед відплатою. А в кінці, цей „переломовий” винахід з-перед 40 років був дитячою забавкою в порівнянні з водневою бомбою. Занехання газової війни приписується також змінливості діяння отруйних газів, у залежності від напрямку вітру й інших атмосферичних чинників. Але, згідно з найновішими американськими дослідженнями, воднева атака на Росію підняла б хвилю вбивчої радіоактивності, яка сягнула б Лондону і навіть Ірландії. Отже, кого має відстрашувати воднева бомба: Захід від її вжиття чи Росію від агресії?

Проте, наука не стоїть на місці: розглядається можливість продукції кобальтових і уранових бомб. Могло б видаватися, що людина, втративши панування над визволеними нею силами природи, забувши про Бога й Його заповіді, готується висадити гльоб, на якому живе, в міжпланетарний простір . . .

В тіні бомби

Правдоподібність загальної війни, і навіть льокальних воєн змаліла, але пояснюється це не нагромадженням обома сторонами матеріалів масового нищення. Воднева бомба не відвернула Корейської війни і війни в Індо-Китаї, перешкодила щонайвище доведенню цих воєн до переможного кінця. Сучасна людина, яка заплющує очі на наболілі конфлікти, на кривду і нужду народів під чужим пануванням і прагне відпочити в тіні бомб, за якими приховується мариво смерті — піддається ілюзіям. Коріння війни не вирвано з укладу світових сил.

„Американські збройні сили достосовуються щораз більше до одного типу війни, — читаємо в тижневику „Агму”. — Перестало бути таємницею, що армія З’єднаних Держав Америки в її теперішньому стані нездідна до обмежених операцій, хоч суходільні сили є ключем до успіху в усіх типах війни . . . Чи мусимо бути жертвами совєтської свободи діяння, бо ми є при-

Віталій Коротиз

В И Р О К

„Под строжайший надзор и с запрещением писать и рисовать”.
Микола І.

(Напис на полях жандармської доповіді)

... А він забороняє малювати,
Неначе має він такі права.
Немов навік поверне спокій кату
Ним зігнута бунтарська голова.
Кат виплете мистцеві корні ґрати
І чорні неті підступів зів’є,
Неначе право велетня скарати
Пігмеям зросту й сили додає.
Шевченку, смійся!
Злякані вельможі
Від перелику зціпили роти.
Він тільки цар.
А жадеп цар не зможе
Тебе до слугування приректи!

... Дивися ,царю!
Бачиш, від порогу
Безсмертя йде назустріч
Кобзарю?

Послухай, царю!
Дзвони вздовж дороги
Вістують смерть російському
царю.

Ти цей кошмар
Не проженеш відразу —
Правицею облудно не тряси.
Тобі ще придворні віршомазни
Напишуть, що великий ти сси.
Тебе ще попросять: „Мудро
правте,
Караючи таких, як цей бунтар!”
Тобі ще видаватимуть за правду
Слова про те, що ти всеможний
цар.
Та як ти очі вирячиш банькато,
О, як твоя зухвалість щезне вмить,
Коли назве тебе він знову катом
Та іменем народу спопелить!

... А ти забороняв йому писати,
Неначе справді мав такі права!
Немов навік поверне спокій кату
Ним зігнута бунтарська голова.

хильниками концепції: велика війна або ніякої?”

І чи дивниця, що американські політичні і військові кола починає тривожити питання: Is U. S. A. preparing for the wrong war?

Юрій Тис-Крохмалюк

АТОМОВІ РОЗБІЖНОСТІ ЗАХОДУ

Договір про часткову заборону атомових дослідів, підписаний у Москві ЗДА, Англією і Союзом, ні в чому не зменшив засадничих розбіжностей поміж державами НАТО. Ці розбіжності широко дискутується на сторінках західноєвропейських військових та політичних періодиків, і з тієї дискусії можна прийти до висновку, що не скоро їх вдасться поладнати. Є в засаді дві різні позиції, на яких стоїть з одного боку ЗДА, а з другого європейські держави НАТО.

Американська політика спирається звичайно на закони, які змінити дуже трудно. Таким законом був за часів американського монополю на атомову зброю. Закон МекМекгона, який забороняв передавати іншим державам атомові таємниці і вже готові бомби. Цей закон утратив своє значення з моментом, коли большевики дістали у свої руки таємницю виробу атомових бомб. Змінити закон МекМекгона не легко, бо для цього треба було б перебороти консервативний спосіб думання Конгресу і публічну опінію. Подібно було б і з т. зв. непередрішенством, якби воно стало законом американської політики. І навіть якби поневолені народи визволилися з-під московської окупації, такий закон було б трудно анулювати, і він поважно в'язав би американську політику на сході Європи.

А проте, не тільки військова техніка, але й політичні засади розвиваються і змінюються нині так скоро, що ніхто не може передбачити, що станеться за кілька років. Тому, щоб зберегти статус кво в тих ділянках, ЗДА стараються затримати теперішній стан посідання атомової зброї і не допустити до поширення виробництва її на інші країни. Залишаються, отже, ЗДА і ССРС, які мають атомову стратегічну зброю, як певного роду монополі.

ЗДА не хочуть розкрити таємниць атомового виробництва своїм союзникам в той час, коли такі таємниці відомі советам. Таке становище ЗДА об'єктивно звернене проти європейських союзників, і вони це гостро відчувають. При цьому аргументом ЗДА є те, що поширення атомової зброї на інші держави може викликати війну за терени, супроти яких Америка

не має ніяких зобов'язань або за які воювати не хоче.

Але затримати монополію на виробництво атомових бомб стає чимраз трудніше. Колись ЗДА мали намір домовитися з ССРС у цій справі. Та коли з роками виявилось, що атомову зброю може мати кожна держава, від Франції по Китай і Єгипет, єдиним виходом із тієї ситуації для обох великодержав став пакт про обмеження атомових дослідів. Франція не погодилася підписати цей пакт, інші держави вчинили це з думкою: „побачимо, що з того вийде”.

Редакція одного швейцарського мілітарного журналу твердить, що ЗДА побоюються того дня, коли малі держави матимуть атомові бомби: тоді перевага великих потуг стане під знаком питання, і це захитає теперішній стан рівноваги. Отже, в інтересі ЗДА і ССРС дійти до якогось порозуміння, щоб долю світу рішати удвійку.

Атомові бомба в руках третьої держави знищила б цю ідилію. Певне, що нова власниця атомової зброї не досягнула б потужности обох великодержав. Але вистачає кількома бомбами вдарити на міста ССРС, щоб викликати світову війну.

Москву непокоїть подібна проблема з Китаєм: в короткому часі матиме він свою атомову бомбу, над якою працюють тепер китайські вчені, вишколені в ЗДА і ССРС.

Отже, між ЗДА і їхніми союзниками в НАТО постали розбіжності. Європейські держави сумніваються, що Америка, в разі справжньої небезпеки для одного з членів НАТО, стане в його обороні нуклеарною зброєю. І коли з огляду на це Франція вирішила створити свою власну атомову зброю, подібні пляни творення атомового заборона почали укладати й інші держави. При цьому заходить небезпека вже чисто мілітарного змагання між окремими державами.

І так перемагає стара військова засада, згідно з якою тільки власні сили можуть дати повну безпеку нації. І це є дійсною причиною, чому Франція розбудовує власну атомову зброю, а не „ненависть” де Голя до його англосаксонських союзників з другої світової війни, як ста-

С. Петровиз

ДМИТРО ШТИКАЛО, ЯК ПУБЛІЦИСТ

„Не забудь, Степане, деє там зазначити, що написав він цикл статей під криптонімом Лука Польовий. Ти знаєш, про котрий цикл статей я думаю. Це його „Думки про життя”. Мені здається, що це чи не перша спроба покоління 30-их років, в кожному разі перед Максимом Орликом, дати схему викладу ідеології українського націоналізму”.

Вже з цієї одної фрази читач зміркує три речі:

раються вмовити в публічну опінію деякі часописи. Де Голь занадто мудрий для того, щоб керуватися у таких справах особистими симпатіями чи антипатіями.

„Політика держави може мати довір'я тоді, коли вона має можливість, для оборони своїх інтересів, діяти відстрашаючо власними засобами, — пише швайцарський журналіст Мікше. — Не можна вести незалежної політики, не маючи як прикриття атомового аргументу. Бо навіть найпевніший союзник завагається вступити в атомову війну заради дотримання договору. Годі уявити собі, щоб одного дня Норвегія в обороні Греції, Португалії чи Туреччини добровільно кинулася в атомове пекло”*)

Франція — проти атомового озброєння членів НАТО, бо тоді атомову зброю мали б п'ятнадцять держав, а властиво тільки від одної, тобто від Америки, залежало б, коли ту зброю вжити. Вже нині атомові головки на території держав НАТО знаходяться под контролею американців. Хто, врешті, мав би вирішувати справу кинення атомової бомби і в яких випадках? І ще в ситуації, коли кожний член НАТО вимагає від інших того, чого сам зробити не поспішає.

Дальші розбіжності мають свій корінь у взаємному недовір'ї. Атомові держави побоюються, що неатомові можуть легковажно зайти у небезпечні конфлікти, а неатомові, як уже згадано вище, побоюються, що в разі небезпеки атомові залишать їх напризволяще.

Перша — мій приятель, який дав мені таку пораду, це людина високої культури, бо дбає за якнайбільшу вірність у передаванні того, що належало до сфери творчості Покійного. І це після тридцяти років!

Друга справа це те, що, з одного боку, мусів бути великий вплив думок Дмитра Штикала, якщо ще й досі мій друг пам'ятає головний хід, а з другого — це факт, що тодішні молоді націоналісти не тільки читали, але й вивчали ідео-

Це — тільки найважливіші розбіжності, а їх є більше. Тому деякі члени НАТО поборюють становище ЗДА, і обстоюють думку, що власне згода на розбудову атомових сил кожною державою забезпечить кращу рівновагу в НАТО. При цьому і СРСР матиме перед собою не безборонну жертву, а противника з можливістю убивчого реваншу. (Останні висліди маневрів показали, що ледве одна третя частина бомбових літаків з атомовими бомбами може бути знищена протилетунською обороною).

Ситуацію утруднюють ухвали, прийняті на 22 з'їзді КПСС в Москві. Згідно з тими ухвалами озброєння в СРСР мусить іти в напрямі конвенціональної і нуклеарної зброї, пристосованої до всяких способів ведення війни, що фактично означає розвиток хемічно-бактеріологічної зброї.

Ця остання інтерпретація відкриває ще цілий ряд проблем, які кожна держава мусить розв'язати. Про це покищо не знаходимо багато матеріалу у фахових публікаціях, тим менше в поточній пресі.

Як виглядатимуть розбіжності в західному світі у майбутньому? Який вплив на розвиток світових подій матиме московський договір, що обмежує атомові вибухи? Цього нині ніхто передбачити не може. Можливо, що не вдасться здержати малі держави від розбудови власної атомової зброї, можливо теж, що вони створять у майбутньому третю силу — об'єднану Європу. Як би не було, ні одна з них не погодиться віддати своє майбутнє на рішення іншої чи інших держав. Про це висловився де Голь так: „Держава, яка не має власної мілітарної політики, перестає бути державою”.

*) „Альгемайне Швайцеріше Мілітерцайтшріфт”, 1/63.

логічні матеріали, бож запам'ятали аж дотепер. Чи так є сьогодні серед молодих прихильників українського націоналізму?

І третю річ зміркує читач, а це те, що, хоч я й підписую цю статтю, не є вона мою виключною заслугою. Сталося бо так, що хоч добрий десяток разів я мусів відвідати мого друга, щоб написав він цю статтю (ось так потрохи розкриваю тасмницю, з яким трудом приходиться не раз „організувати” статті) і хоч ось-ось він мав би її написати, життєві умовини не дозволили на це. Так то ці рядки є плодом нашої дискусії (мій друг просив не подавати його прізвища), яку я передам у формі спогаду. Причину не важко вгадати: „Студенський Шлях” чи „Над світом сяє хрест меча” важко дістати, а тим часом час пливе.

Про знаменитого, дуже здібного студента у Львові я почув уперше, мабуть, два літа перед тим, заки мав приємність зустріти його особисто. Панна О., що на рік скорше від мене закінчила гімназію, поїхала до Львова вписатися на вищі студії (а може організація посилала її по літературу чи револьвери) і, вернувшись до повітового міста, де мені треба було ще два чи три місяці повчитися, щоб здати матуру, почала довірочно передавати своє захоплення одним другом у Львові, — „таким розумним, таким ніжним і з таким надзвичайно високим чолом...”

Згодом за цим високим, розумним чолом зароджуватимуться статті Д. Штикала, такі, як „Думки про життя”, „До проблем молоді”, „Апологія безумства”, „Розвіяна легенда”, „Над світом сяє Хрест меча”, „Новітні Данайди”, „Вічна юність”, „Гроби побілені” і т. д. Чи треба підкреслювати, що кожна стаття його була для нас на той час подією. Молоді читачі сприймали його думки зі захватом. Може тому, що був у них поетичний полет, може захоплювала в них сміливість вислову, а може та українська ніжність, що якимось дивно поєднувалася з різким звуком бойової сурми.

Ще й по сьогодні пам'ятаю, хоч і не можу повторити точно такі його слова: „Нам треба великих мистців, щоб творчо розкрили скарби нашого духа. О, мистці, де ви? Нам треба поетів, що поривали б до чину. Поети, прийдіть! Нам треба науковців широкого масштабу, щоб сказали правду про Україну. Науковці, ждемо вас! Нам треба робітників будня, щоб, викону-

ючи трудну щоденну працю, наближали велике свято національного воскресення!”

Чому покійний Штикало підібрав такий наголовок: „Думки про життя”? Треба брати до уваги, що коли Я. Стецько в нелегальному „Бюлетені Крайової Екзекутиви ОУН” давав незауважований виклад світогляду і ідеології українського націоналізму або „Вірую” членів ОУН, то ті, що писали в легальних періодиках (Кравців, Янів, Штикало, Карбович, С. Орлюк і ін.), мусіли писати так, щоб в міру можливості написане пройшло польську цензуру, яка завзято конфіскувала поодинокі статті, і часто студентський журнал появлявся з кількома білими плямами. Бувало, що цілий наклад конфіскувала „моцарстова” цензура. Не раз тоді студенти спішили до друкарні, щоб захопити ті нечисленні примірники, що їх друкарня видрукувала ще перед тим, поки відповідальний редактор заніс примірник до цензора. Такі були часи й такі були переслідування нашої віри!

Так, отже, може з уваги на це вибрав Штикало такий наголовок, щоб не насторожувати цензорське око. Але для Штикала націоналізм був життям, і тому його „Думки про життя” кожний розумів саме так, що то є „Думки про націоналізм”. І як повним має бути життя, так повним, всесторонньо розвинутим має бути український націоналізм. Відношення одиниці до родини, до нації, відношення націй між собою, численні ділянки життя всередині нації і міжнаціональні стосунки — все те в окремих, мабуть, семи статтях знаходило своє освітлення Штикаловим стилем. Тут треба піднести, що було це творче і нелегке завдання, бо коли не враховувати книжки Д. Донцова „Націоналізм”, то була це піонерська праця, а придумати схему завжди важка річ.

„До проблеми молоді” (Студ. Шлях, ч. 4 — 1932) — це була блискуча відповідь на появу брошури о. Теодора Савойки п. н. „Наша молодь”. Отець Савойка був великим приятелем української молоді, позитивно оцінював її великий патріотизм (а вона на 90% була націоналістична), подивляв її жертвенність, посвяту аж до самовідречення і, що більше, належно оцінював вплив д-ра Донцова на молодь, але намагався переконати ту ж таки молодь у то-

му, що для неї ідеологія і програма В. Липинського краща.

Дмитро Штикало взяв на себе нелегке завдання. Він у гідному тоні відповів о. Савойці, що хоч молодь цінить Липинського, але дає перевагу над ним Донцову. Він доказав, що Донцов всеціло полонив душі студентської молоді українського Заходу.

„Апология безумства” (Студ. Шлях, ч. 5-6, 1932) є з одного боку молодечим прославленням „безумства” героїв з-під Крут, а з другого — протиставленням тому ідейному багажеві, що з ним надміру зраціоналізоване старше покоління підходило до тодішньої студентської молоді. Український націоналізм, розростаючись в могутній політичний рух українства 30-х років, натурально мусів зустрітися на своєму шляху з немалим опором старшого покоління, що на його духовості тяжіли витвори дев'ятнадцятого століття інтелектуалізму, раціоналізму і матеріалізму. Штикалові, отже, прийшлося протиставити цьому світові ідеалістичний, волюнтаристичний й ірраціональний духовий напрям. Замість контемпліційного погідного типа (Аполлона) Діонісійський тип, уосіблення життєрадісності і творчої волі до життя. Апологет (оборонець) „безумства”, Д. Штикало не нехтував розумом, але він вважав, що в добі поневолення нації, коли йдеться про здобуття самостійності, все має бути поставлене в жертву. Цілком подібно, як вчинили „лицарі абсурду”, тобто герої з-під Крут.

Третьою статтею з циклу про молодь або точніше, як зазначав сам Штикало, до проблеми молоді була стаття п. н. „Розвіяна легенда” (Студ. Шлях, ч. 7-8, 1932). Частина української студентської молоді під впливом „духа часу” вдягнула на себе (образово кажучи) шати націоналізму, але, не переживши його глибше (т. зв. „теж націоналісти”) стала в опозиції до революційних метод націоналістичного руху. Штикало найперше стверджував, що така розбіжність поглядів між молодими провідниками не приносить жадної шкоди рухові. Якраз навпаки: в бою викристалізувався світогляд, зцементувався і скріпився революційний фронт. Так то він, розвіюючи легенду про одноцілий фронт студіюючої молоді, приходять до висновку, що в часі потрясення, коли нація під загро-

зою, знов прийде до спільної дії на базі революційної боротьби.

Провідною думкою статті п. н. „Вічна юність”, повної пеанів на честь молодости, було ось що: в житті треба знайти „вищий сенс”, тобто ідею, і до неї прямувати ціле життя „вічноюним незламно-молодим”. Українська молодь знайшла цю ідею, нею є український націоналізм. Це, можна сказати, була поезія про юність, тобто час, коли людина дозріває і її світогляд викристалізовується. Загалом треба тут додати, що Штикало був і поет, а почав складати вірші в Березі Картузькій. Про це згадує в своєму спогаді В. Макар.

Я хотів би навести тут маленький спогад, щоб показати, що в житті, у практиці Штикало був поетом, був естетом. Гей, як часто доводилось студентам у Львові недоїдати, ба, голодувати! Я міг би скласти цілу епопею про кукурудзу на „Камчатці” чи на „Зеленому Кліні” (піддашся в Академічному Домі).

Сьогоднішні студенти не зможуть зрозуміти того, як пересічний студент з провінції (нпр., Слівінський) міг жититися горнятком гарячої води із студентської кухні і позиченим у приятеля з кімнати цукром. А такого корму мало вистачати на весь день!

Отож недоїдав частенько і Д. Штикало. Одної днини він з приятелем, мавши в кишені всього шість грошів, опинився у зв'язку з студентськими суспільними обов'язками на ринку у Львові. Біля ратуша сиділи перекупки. Одна з них продавала огірки. Приятель, що йшов із Штикалом, піддав думку купити за шість грошів огіроків, щоб заспокоїти голод. Але Штикало постояв хвилину, підійшов до другої перекупки і, хоч був голодний, купив... китицю конвалій. Бо була весна і був він естет. Конвалії, замість огірка, це був стиль Штикала! Поезія в житті, а не тільки в книжках! Тож не диво, що такі, як він, захоплювали молодь!

Респектували його не тільки молоді, але й старші громадяни. Коротко згадаю про те, як о. пралат Куницький звернувся був до Д. Штикала у Львові на з'їзді Рідної Школи. Студенти, бажаючи забезпечити собі впливи в централі, добре підготували делегатів і, розуміється, дискутантів (я був делегатом, призначеним на дискутанта), так що ми мали на залі перевагу. Старші ж діячі почали пробувати всяких трю-

ків, і до президії попросили, між іншими, отця пралата Куницького, щоб він своїм особистим авторитетом гамував апетити молоді і покривав деякі трюки старших (так принаймні ми тоді ці речі бачили). Тоді студенти почали голосно обурюватись. Створилась „галерія”, і між тими, хто також голосно виявляв своє обурення, був Д. Штикало. Пригадую, як отець пралат Куницький піднявся на всю свою патріяршу велич і з внутрішнім болем скрикнув: „Алеж, пане Штикало, та ви такий інтелігентний чоловік, як ви можете разом з іншими викрикувати!” У його голосі відчувалося виразне бажання засоромити і відколоти Штикала від решти крикливих і не таких уже інтелігентних (на думку старшого громадянства) студентів. Та Дмитро Штикало дуже зрівноважено і тактовно відкликався до інтелігенції Президії, зокрема о. Пралата, щоб не пробували підтасовувати голосів на залі, бо всім було очевидно, що перевага за кандидатами молодих.

Д-р Климишин у своєму спогаді (див. „Вісник” за лютий) також підкреслив інтелігенцію Д. Штикала, що виявлялася в дебатах у студентській громаді в Академічному Домі.

Тут хочемо пригадати одну з кращих полімічних статей Д. Штикала „Новітні Данаїди”. Появилась вона в „Студентському Шляху” (як подає мій друг) в ч. 11-12 (за листопад і грудень) 1932 р. і в ч. 1 за 1933 р. Була це блискуча відповідь соціялістові д-р. Пушкарєві на його виступ проти українського націоналізму („Націоналізм — критика фраз”, в-во Громада, Львів, 1933 р.).

Соціяліст Пушкар заперечував поодинокі кличі націоналістів, як, наприклад, „Україна над усе”, „Нація вище кляси”, „Соціялізм поборює ідею нації і держави”, „Проти гастрономічних ідеалів”, „Не вибір, тільки добір”, „Ірраціоналізм-містицизм — волюнтаризм”, „Програми завалили Українську Державу”, „Не Орієнт, а Окцидент” і ін.

Метода викладу Пушкаря була така: він брав поодинокий клич, наприклад, „Україна

над усе” і присвячував окремий розділ для того, щоб довести, що автор „Націоналізму” не має рації. Ось наводив Пушкар такий приклад: Дві картини, одну малював чужинець, а другу українець. І хоч робота українського маляра значно слабша від роботи чужинця, в ім'я гасла „Україна над усе” треба хвалити картину українського маляра. Це, казав Пушкар, і є виявом поганого шовінізму. Таким способом, спрощуючи проблему, він полемізував з основними положеннями „Націоналізму” Донцова.

За браком місця не буду наводити докладніше розумування соціялістичного опонента Донцова, як також не стану наводити аргументів Штикала. Зазначу тільки, що Штикало, в надзвичайно речевому тоні розібравши розділ за розділом писання Пушкаря, блискучо спростовував всі його баламутства. При тому він відкликався до постанов Конгресу, а також спирався на писаннях д-ра Донцова. З аргументації Штикала д-р Донцов був вдоволений, і у „Віснику” за січень 1933 р. появилася замітка про статтю Штикала „Новітні Данаїди”, в якій сказано, що це — початок влучної відповіді авторіві „Критика фраз”. На цьому дискусію з соціялістами припинено, і д-р Пушкар ніколи до цієї справи не повертався.

Про визначного публіциста Дмитра Штикала, що мав високе, розумне чоло, що любив поезію і творив її, що був естетом і редактором літературних видань у Кракові, що не раз пробував своїх здібностей у писанні новель — можна і треба багато написати, щоб бодай частинно сплатити борг вдячності і поставити виразний взірець для наслідування молодшим. Вірно, що це таки станеться колись...

Під час коли її (Катерини) краса зростала і промінювала довкруги, він (Петро) більше і більше усвідомлював собі, що він поганий, він шукав розради в інтимніших стосунках з покоївками і взагалі з службою.

(Каус Джіна: Катерина, ст. 95).

**ПРИЙМАЄМО ЗАМОВЛЕННЯ НА КНИЖКИ НАШИХ ІСТОРИКІВ:
ПРОФ. О. ОГЛОБЛИНА і ПРОФ. М. ЧУБАТОГО.**

М. Заклинський

БАТЬКИ ПОВИННІ ВИХОВУВАТИ

1

Наша еміграція, особливо батьки, стурбовані справою виховання молоді і дітей. Вони хвилюються шкідливим впливом довкілля на своїх нащадків. Діти і молодь втягають ті впливи, як губка воду: переймають погані звички і згодом відчужуються душевно від батьків і від нашої громади, втрачають зацікавлення нашими політичними цілями і нашою культурою. Іноді впарі з цим іде у молоді людини загальний моральний упадок.

В Україні виховувало дітей і молодь у першу чергу само життя, даючи їм життєвий напрям: усталені, традиційні звичаї і форми нашого сільського і міського життя. Виховувала контролю над поведінкою одиниці і та боротьба, яку вів наш нарід проти окупантів. Мало що з тих виховних чинників удалося перенести на американський ґрунт. Тут ми живемо переважно у великих містах, групами або й поодинокі — розсіяні серед чужого довкілля, в зовсім інших обставинах — тому слабо тут діє наша звичайна традиція. Перещеплені або нові наші організації працюють інакше, переважно слабше, як працювали на Батьківщині, бо й на них впливають нові обставини: наше довкілля має інші оцінки й інші збірні та особисті цілі. З господарських причин живемо здебільша в найдешевших дільницях міст. Це відбувається некорисно на товаристві наших дітей. Чужа школа і шкільне і позашкільне товариство притягають їх і опановують.

Нашому громадянству, зокрема батькам, ясно, що для того, щоб зберегти дітей, треба виховувати їх куди старанніше, як це робилося на батьківщині. Виховних чинників маємо кілька: родинний дім, молодечі організації, Церква, Рідна Школа чи Українознавчі Курси і, врешті, наші установи і товариства у більших осередках.

Наші молодечі виховні організації приймають у свої ряди лише таких дітей, які мають гарну поведінку, які не псуватимуть своїх друзів та подруг. Та й охоплюють ці організації лише яких 12% наших дітей і молоді. У таборах мають ці організації змогу виховувати ді-

тей, але перебувають діти у таборах всього три тижні або місяць — отже, недовго. Під час шкільного року сходяться діти, приналежні до виховних організацій, у своїй домівці переважно лише раз на тиждень, та й то на короткий час, — коли в чужій школі приявні вони п'ять разів на тиждень впродовж багатьох годин. Не зважаючи на це, вплив наших молодечих організацій у високій мірі корисний. У них діти, молодь має змогу навчитися багато дечого вартісного і перебувати в рідному товаристві.

Наша Церква — це традиційна, глибоко закорінена організація. В Рідному Краю мала вона сильний вплив. Тут він значно менший, з огляду на впливи довкілля і тому, що наша Церква обмежила засяг своєї діяльності і відійшла в дечому від наших традицій, зокрема щодо мови.

Щоб Рідна Школа та Курси Українознавства мали в котрійсь місцевині сильніший виховний вплив, треба кількох передумов: 1) Учителі повинні мати виховницький талант і бути жертвенними патріотами, щоб працювати у важких обставинах з посвятою; 2) Навчання має відбуватися бодай двічі на тиждень, щоб його засяг був ширший і щоб діти не забували того, чого навчилися на попередній лекції; 3) Школа та Курси повинні мати старанну опіку Батьківського Гуртка, особливо потрібні добрі приміщення, відповідне шкільне приладдя та книгозбірня; 4) Мусить бути добре налагоджена співпраця між школою і дсмом.

Культурна діяльність нашої еміграції, особливо в її великих осередках, доволі жвава і могла б бути поважним виховним чинником, якби батьки допильнували, щоб їхні діти відвідували дитячі й молодечі імпрези. Та й появляється у нас чимало книжок для дітей і трохи для молоді. Їх безумовно повинні читати ті, для кого вони написані. На жаль, досі зацікавлення дітей і молоді імпрезами, для них улагоджуваними, і книжками, для них видаваними, зовсім мале. Батьки повинні призвичаювати дітей змалку відвідувати виховні імпрези та читати книжки. Коли дитина бачить, що її батьки читають українські книжки, і коли слухає голосне читання,

вона зникає до книжок, набирає для них пошани — і згодом сама радо читатиме.

І так родинний дім і виховна праця батьків є головним виховним чинником. На жаль, батьки і матері часто не розуміють важливості цього свого обов'язку. Вони хотіли б, щоб виховували їхніх дітей Рідна Школа чи Українознавчі Курси і молодечі організації.

До якої міри дехто з наших батьків не зацікавлений вихованням власних дітей і виховною діяльністю молодечих організацій, бачимо ясно хоч би з такого прикладу: привозячи дітей на вакації до табору СУМА (Еленвілл) чи Пласту (Іст Четгем, Бобрівка), вони звертаються до управи з різними вимогами і бажаннями в справі приміщення, вигоди чи прохарчування дітей, але не ставлять ніяких вимог щодо їх виховання, не просять ніяких інформацій у цій справі.

2

У моїх порадах і заввагах буде, очевидно, багато такого, що батьки давно знають. Одначе, я підкреслюю їх важливість і виховну вартість.

Виховницький талант — річ доволі рідкісна. Ясна річ, що лише частина батьків має його. Отож ті батьки, які такого таланту не мають, коли вони свідомі свого великого обов'язку супроти майбутності дітей і супроти нації, повинні читати книжки і статті на виховні теми, радитися з учителями й виховниками, роздумувати над виховними методами. Маємо тут, у ЗДА, виховний журнал, що його видає проф. Василь Луців. Адреса журналу:

Prof. W. Luciw — Journal „Zyttia i Shkola”

58 Culloden Road — Stamford, Conn.

Від першого до третього року життя дитини дуже важливим виховним чинником є спів. Дитина повинна чути багато пісень, веселих і сумних. Це впливає додатньо на її настрої і душевний розвиток. Наш нарід співучий — це одна з головних його ознак. Щодо краси мелодій має він суперника в італійцях, але щодо кількості пісень не дорівнює йому ніхто.

Від 4-го до 7-го року життя дитина переживає прискорений душевний розвиток. У неї міцнішають пам'ять та уява і зростає зацікавлення довкіллям світом. У цих роках дитина повинна слухати пісень і вивчати легші віршики напам'ять. Одначе, куди важливіший виховний чин-

ник — казки. Вони зміцнюють зацікавлення довкіллям світом, розвивають уяву і моральні прикмети: дитина радіє з перемоги добра і сумує, коли нещастя трапляються особам у казці. Мати і батько повинні конче знаходити час, щоб оповідати дітям казки, які також розвивають у дитини знання нашої мови і відчуження краси стилю. Я знав батьків, які, вертаючись з праці занадто втомленими, щоб оповідати, читали дітям казки з книжок. Діти радо слухають читання і звикають до книжки.

В цій добі і в наступній — аж до 12-13-го року життя — треба привчати дитину до легкої праці, до порядку і до альтруїзму. Ще важливіше — не перехвалювати дитину, не вмовляти в неї, що вона щось особливе і не дозволяти їй тиранізувати старших. Вона мусить погодитися з тим, що є речі заборонені і що вона не повинна перешкоджати старшим у діловій розмові. Ці прикмети треба виробляти в дитини лагідним, але рішучим способом. Так дається дітям основу для вироблення самокритицизму і характеру.

Доба від 7-13-го року життя, це учнівський вік дитини. Вона йде в школу, між однолітків, що говорять іншою мовою. До тої пори вона повинна вповні опанувати рідну мову. Вона податна тоді на впливи довкілля, і тому треба слідкувати за нею і її товариством. Дитина повинна щонеділі ходити до церкви. На початку цієї доби казки мають ще для розвитку дитини значення, одначе вони мають небаром перейти в оповідання. Мати і батько, повинні завжди мати в запасі кілька цікавих оповідань, що викликають у дитини моральні і патріотичні переживання. Наприклад, Грінченкове оповідання про дівчинку, яка померла своєю життям, щоб урятувати рідне село від татар, або пригоди козаків, що погеройськи обороняли Україну. Згодом оповідання про Січових Стрільців, про ОУН, УПА і т. п. Могутня ідея — допомагати рідному народові в його боротьбі, це основа морального росту і життєвий дороговказ. Тому треба плекати таку настанову від дитячого віку.

Тоді ж треба дбайливо привчати дитину до читання книжок у рідній мові, добираючи відповідні до її віку. Для тої цілі безумовно потрібна домашня бібліотека з книжками для

дітей, молоді і старших. Дорослі повинні читати хоч би для прикладу дитині. Приклад має велику притягальну силу. Коли дитина звикне читати книжки, то батькам відпаде велика частина виховної праці. Добірні книжки мають велику виховну вартість.

Телевізію треба виключити зовсім, бо це — ворог доброго виховання. Вона вчить дітей лише марнувати дорогий час, псує їм нерви і деморалізує. Якщо годі усунути телевізію, треба привчити дітей, щоб дивилися вони тільки на вартісні фільми. Коли такий фільм скінчиться, батьки повинні негайно вилучити телевізор.

Батьки повинні подбати, щоб діти з користю вживали дорогий час, і, коли не вчаться або не читають, щоб бавилися на вільному повітрі. Батьки повинні вияснити дітям, що це гидко дивитися, як ковбої стріляють або крадуть, дивитися, як борються силачі. Зате діти можуть ходити до кіна на виховні фільми, а вдома слухати добірних, наших і чужих, пісень із грамофонових платівок. Наші пісні в містецькому виконанні — важливий виховний чинник. Грамофони з нашими платівками, а не телевізія, повинні знайти поширення серед наших родин. Рішуче і завчасу треба викинути з дому камікси, бо вони відучують дітей від думання і від читання книжок.

Виховування дітей у віці від 7 до 13 років вимагає ще більшої праці. Батьки повинні весь час цікавитися поступом у науці і товариством своїх дітей в американській і українській школах. Вони повинні щиро співпрацювати з учителями і радитися з ними у навчальних справах.

Щоб діти слухали порад і наказів батьків, щоб високо їх цінили і щиро визнавали їх авторитет, батьки ніколи не повинні сваритися чи сперечатися в привності дітей, бо це їх деморалізує. Також не повинні батько і мати супроти дітей стосувати двох мір, щоб одне з них давало дітям дозвіл на те, що друге забороняє. Батько і мати мусять також себе виховувати, стати на вищий рівень, якщо хочуть мати справжній виховний вплив. Зате діти виростуть на вартісних одиниць і будуть вдячні батькам. Чужина не відбере від них дітей.

Якщо батьки не виховали старанно своїх дітей, в наступній добі їх розвитку, добі статевого дозрівання, вони матимуть багато труднощів. Ця доба припадає на роки 12-15. Називали її в Краю „телячим віком”, бо діти вперше відчувають тоді свою особистість і хочуть діяти по-своєму, беручи приклад зі своїх однолітків. Слухати не хочуть нікого. А що власного життєвого досвіду ще не мають, то їх розуміння справ примітивне і шкідливе для них. Під впливом великих органічних змін діти тоді нервові, примхливі, нечемні. Спорт і гри на вільному просторі в цій добі особливо добре впливають на нерви дитини і дають їй душевну рівновагу.

Остання доба розвитку дітей — це юнацький вік, роки 16-20. Юнаки і юначки стають тоді сильнішими, більш зрівноваженими. У них розвиваються громадські зацікавлення. Їх треба оберегати від легкодушного, лихого товариства та його впливів, від шкідливих звичок, як курення тютюну, вживання алкоголю, від карт. Батьки повинні бути тоді наче їх старшими товаришами і вказувати їм на головні життєві вартості й обов'язки: бути характерними і працьовитими, бути вірними дітьми України. Щоб досягнути високе, впливове становище і підготову до вартісної громадської праці, треба багато знання, здобутого самоосвітою — і солідних фахових студій. Цим молодь повинна поважно зайнятися, особливо, коли опиниться в коледжах і університетах. Усе, що має справжню вартість, добувається важкою працею.

Уміння виховувати можна у значній мірі розвинути в собі, коли поставитесь до цього завдання з повагою. Особливо ті батьки, що боролись за нашу справу святу, і ті, що працюють для неї тепер, повинні постаратися, щоб їхні діти не відчужилися від України, не змарнували в бездіяльності, безцільності та погоні за доляром своїх юних сил.

**

Щоб діти і молодь мали тривкі світоглядові основи, батьки повинні вести з ними, відповідні до їх віку, розмови на ці теми. В тих розмовах повинні батьки подавати умотивовану похвалу для того, що справедливе і чесне, ідейне й героїчне, та гостро осуджувати безхарактерність, зраду, охоту до наживи, байдужність до

ГОЛОСА

Спеціалний етюд у трьох відслонах

Сором за прогнану батьків, яким „встогати-ся не було сили“ — пекучим рум'янцем червоняв лиця молодих, жарким огнем залялював молоді душі і серця. Вони запалагли хоч тільки помститися за святу кров батьків, до-кінчити їхнє діло будова держави.

Молоді відчували, що перевагу ворога над Україною улегшував брак віри в націю у тих, що проводили нею. Захотіли відновити славу Володимирового Тризуба, віднайти крипець віру у власні сили народу. Рішилися стати апостолами тієї віри — готові віддати своє життя за її поширення, як Христові Апостоли, як перші християни.

Організувалися. Збиралися потайки. Вчинились утверджувати цю віру самі в собі, на-

Українське покоління.

армо, — зродилося із зради і руйні молоді нічною наругою волю народу, що відкидали як на цивілізованому Заході прикривали цю ор, прикритих кривавими ризами комунізму, під ударами переважаючих сил московських ГОЛОС: Як падала будова молоді держави

(Чути нісно: „Встогать не було сили“)

ЗАСТІВ

Судовий возниї, Свідок Мотницький, Мати. Два судді, Три адвокати, Судовий протоколянт, (він же свідок Ян Мотницький), Голова Суду, Дант Польської Поліції, Поліціант, Невідомий люціонери, Жінка, Селяни, Священник, Коман- Три тині, Василь, Дмитро — українські рево-

ЛІПТЬ:

обов'язків тощо. Також подавати свої оцінки, коли діти оповідають про події в школі і поза школою. У таких розмовах повинні батьки та кож признавати щиро заслути наших чи чужих установ і їх працівників. Не йде тут про саму похвалу, без неї дані працівники й уста-нови обійдуться, але про виховання дітей, про вироблення та зміцнення в них високоякісної і шкестної прикмети — признавати і цінити чужу працю, заслути і таланти! Не шукати в кожній справі якихось хиб, бо лише той не робить ніколи помилок, хто нічого не робить. Особливо гостро треба осуджувати і борювати у дітей і молоді всякі прояви заздості, зазанайства і критиканства, бо це — головні перешкоди для розвитку сильного характеру людини і розквіту нашого промислового життя. Зокрема фатальною шкоди завдають нашому шкільництву і своїм дітям ті батьки, що легкодушно осуджують перед ними наші шкільні установи або учителів, навіть коли в тому осуджуванні є частина правди. Навпаки, вони повинні виправдувати школу і її краших працівників. Своїми переважно безцідстваними закидами батьки шкодять рідній школі і ще більше своїм дітям. А вже діти — навіть у юнацькому віці — не мають ще життєвого досвіду, і тому приймають кожний закид, а ще з уст

батьків, як правду. Своім злочинним критиканством привчають батьки своїх дітей легковажати нашу школу і її вчителів. Діти траплять охоту вчитися, а то й перешкоджають у науці вчителю і своїм товаришам!

Є серед нашої еміграції люди, які не хочуть не лише посилати дітей до наших шкіл, але й вчити їх рідної мови. Вони стараються, щоб їхні діти забули свою мову та батьківщину з її культурою і прийняли чужу. Це диктує їм їхнє почуття меншовартості. Наші нарідці століттями жив у неволі, і деякі люди так нею просякли, що й генер трапляються між їх нащадками одиниці з невольничьким світоглядом. Вони не цінують того, що рідне. Їм подобається чужий блиск і багатство. Своім ганебним відступством сподіваються вони прищобитися тим, хто має багатство і владу. Однак їх рабські нарідці розминаються з дійсністю. Емігранти з культури європейських націй внесли багато свого в європейську американську культуру. Ми та кож маємо давню і високу культуру, розвиваємо її також тут і радо уділяємо з неї Америці, бо ми люблять супроти неї і вдячні за прихильності батьки шкодять рідній школі і ще більше своїм дітям. А вже діти — навіть у юнацькому віці — не мають ще життєвого досвіду, і тому приймають кожний закид, а ще з уст

політичні діячі та професори ЗДА.

бирали політичне знання в школі, що трьома буквами знаменувалась: ОУН.

Готувались до акцій...

(Перша завіса підноситься)

ПЕРША ТІНЬ: Друзі! Я ще раз закликав вас з наказу нашого Проводу. Незабаром почнемо акцію, до якої ми добровільно зголосились, до якої ви приготувалися. Ви простудіювали всі подробиці акції й відступу після їх виконання. Ви знаєте, яка небезпека нас жде. Ви ще можете сьогодні відмовлятися від участі в цій акції.

ДРУГА ТІНЬ: Друже провіднику! Я рішивсь. І це я передав в часі нашої останньої зустрічі. Моє рішення я твердо обстоюю! Я цілком свідомий того, що мене може чекати. Постараюсь виконати мій обов'язок якнайкраще.

ТРЕТЯ ТІНЬ: Я не відкликаю мого попереднього рішення. Я готов!

ПЕРША ТІНЬ: Дякую, друзі! Ще цього вечора підете на зв'язкове місце. Там одержите останні інформації й зброю.

ДВІ ТІНІ: Наказ, друже провіднику!

ПЕРША ТІНЬ: У випадку... невдачі, при відступі — ви знаєте, як поводитись на суді окупанта!

ДВІ ТІНІ: Знаємо, друже!

ПЕРША ТІНЬ: Тоді... Хай станеться... Нехай Бог помагає.

(Під звуки пісні „Ми українські націоналісти” — перша завіса опускається.)

ПЕРША ВІДСЛОНА

(Завіса підноситься)

(На старій могилі, під хрестом стоять два юнаки, взявшись під руки. Вони вдягнені в плащі-порохівники. Їх отогнула товпа, озброєна в каменюки, дрючки тощо. Товпа застигла в агресивному рухові. Живий образ.)

ГОЛОС: Стояли спокійні, а товпа гула: „Убий!” Це — свої люди, обманені ворожою поліцією. Каменували українських революціонерів, своїх оборонців, які за нарід, отже й за цю товпу, готові були віддати своє життя.

На стікаючих кров'ю лиць юнаків застиг спокій Богочоловіка, якого товпа вела на Голготу, заходячись від вереску: „Розпни!”

ПЕРШИЙ ЧОЛОВІК: Чого чекати? Тут і суд над ними учинімо! *(Товпа ожила.)*

ДРУГИЙ ЧОЛОВІК: Так! Нехай знають наші тверді, мужицькі руки!

ТРЕТІЙ ЧОЛОВІК: По черепах їх! *(Наступає.)*

ЖІНКА *(заступає товпі дорогу)*: Стійте! Ой, людоньки добрі, та не беріть гріха на душу! Не вбивайте їх... Та може вони не злодії... Ади!.. Револьвери мають, а не бороняться... Дивіться, які знущовані. А такі молоді ще... Чому катуєте їх?... Та хіба так бандити виглядають?..

ПЕРШИЙ ЧОЛОВІК: А хто то може знати?

ДРУГИЙ ЧОЛОВІК: А може її правда?..

ТРЕТІЙ ЧОЛОВІК: Алеж командант поліції казав...

ДРУГИЙ ЧОЛОВІК: А не брехав той командант?..

ПЕРШИЙ ЧОЛОВІК *(до жінки)*: Ану, відступись! *(До людей)*. Гей, громадо, ми газди та бабського розуму будемо слухати? То не лише командант поліції казав, що ці бандити обікрали кооперативу в Калинівці, чоловік з Калинівки казав те саме Петрові Кулявому...

ЖІНКА: А най би і так... То ви не судіть, не катуйте їх... Не вбивайте! Бо вас будуть судити!

ПЕРШИЙ ЧОЛОВІК: Хто нас буде судити? Ми наше добро боронимо. Вчора обікрали калинівську кооперативу, завтра ограблять нашу... Та ми свій піт у неї вкладали, нашу кривавицю... Не бійтесь... Чужа влада не буде судити злодіїв, що наші кооперативи нищать... Ще й нагородить їх. Ми самі будемо судом для злодіїв. Гей, ви, газди чесні, чому злякались? Послухали бабського розуму? Кінчімо наше діло! *(Замашується дрючком на юнаків.)*

ЖІНКА *(заслоняє юнаків)*: Не смій!

НЕВІДОМИЙ ЧОЛОВІК *(висувається з-поза товпи, боязливо показує рукою на юнаків)*: Вони, оті-во таки злодії... То вони обікрали калинівську кооперативу... Командант поліції правду казав... Я знаю, я... з Калинівки...

ПЕРШИЙ ЧОЛОВІК: Чи мало вам ще, громадо? Ось живий свідок! Кінчімо наш суд над бандитами! *(Товпа наступає.)*

ЖІНКА *(розпазливо захищає юнаків)*: Отямтеся, люди добрі! Гей, та ви, як звірі люті! Той чоловік бреше! Він не калинівський! Ви

знаєте, що я з Калинівки. Всіх людей там знаю. А він пройдисвіт якийсь! Може поліція його наслала...

НЕВІДОМИЙ ЧОЛОВІК (*ховаючись за товпу*): Не слухайте її... (*зникає*).

ДРУГИЙ ЧОЛОВІК: Гей, ти, з Калинівки! А як ти називаєшся? (*Оглядаючись*). Та де ж він?.. (*Товпа розсіяно розглядається*).

ГОЛОСИ: Де він? Хто він?..

ПЕРШИЙ ЮНАК: Слухайте нас, громадо! Ми не бандити! Ми українські революціонери, члени Організації Українських Націоналістів.

ГОЛОСИ: Дивись! А то...

ДРУГИЙ ЮНАК: Ми нічого не крали! Ми відбираємо від ворога те, що він у нас грабує...

ПЕРШИЙ ЧОЛОВІК: Не слухайте їхніх теревенів! Вони хочуть нас перемудрувати і висмикнутися з наших рук!

ДРУГИЙ ЧОЛОВІК: Тож не дарма казав командант поліції, та й цей чоловік...

ПЕРШИЙ ЧОЛОВІК: Та це вірна правда! Чому панькатися з ними? Бий їх!..

ЖІНКА (*стала рішуче між товпою і юнаками*): Хіба по моїм трупі! Не дам їх кривдити! Тепер я знаю, хто вони. А ви озвірили, одурманені.

ПЕРШИЙ ЧОЛОВІК: Геть! (*вхопив жінку за руку*). Ади, яка мудрагеля знайшлася!

ПЕРШИЙ ЮНАК: Не руш її! Ось, бачите! (*Підносить пістоль*).

ТОВПА: А-ах! (*Закам'яніла, подавшись назад*).

ПЕРШИЙ ЮНАК: Можемо оборонятись! Та на братів не будемо стріляти...

ДРУГИЙ ЮНАК: Ми б'ємо ворога! Обороняємо вас, ваші родини, ваші діти...

ПЕРШИЙ ЮНАК: Боремось за вільну державу, за Україну, щоб ви не були рабами чужинців-зайд, а були господарями вашої землі.

СВЯЩЕНИК *входить прислухається*.

ДРУГИЙ ЮНАК: Ворог-чужинець грабує вас, насилас на ваші праатьківські загони тічно своїх колоністів. Хочє здобути душі ваших дітей, повернути їх у яничар... А коли ви так будете воювати, то України ніколи не будете мати!..

ЖІНКА: Ади, як красно говорять... То ще й

тепер не ймете їм віри?.. (*Підносить кінець фартуха до озей*).

ПЕРШИЙ ЧОЛОВІК: Та це так... Але якось важко повірити...

ПЕРШИЙ ЮНАК: А ворогові, командантові поліції, зразу повірили.

СВЯЩЕНИК: Що тут діється? Що ви тут робите, мої парохіяни? Хто ці молоді люди?

ЖІНКА: О, горе нам! Поможіть нам і цим нашим хлопцям, дорогий наш пан-отченьку! Такі статечні газди, а дали себе обманути командантові поліції. Та видаємо на погубу наших дорогих хлопців... наших оборонців... О, юди ми іскаріотські... Та такий гріх на душі беремо... О, людоньки добрі! Та схваймо десь наших бідних хлопців!..

ПОЛІЦІЯНТИ (*вбігають з двох боків*): Стій! Не рухатись!

КОМАНДАНТ (*до юнаків*): Відкинути пістолі! Руки вгору!

ЮНАКИ *спокійно відкидають пістолі*.

ЖІНКА: Дивись! Навіть не бороняться!

ДРУГИЙ ЮНАК: Бо хочемо йти на суд. Щоб ви і всі українці та й увесь світ знали, за що ми боремось.

КОМАНДАНТ: Мовчати! В ім'я Речі Посполитої я вас арештую!

ПОЛІЦІЯНТ (*накладаючи на руки юнаків окови*): Пане команданте, цьому бидлові належить нагорода. Вони допомогли спіймати цих бандитів-боївкарів! Своїх! Ха-ха-ха!

ЖІНКА: Не вони бандити, а ви!

КОМАНДАНТ: Мовчати! Виносьтеся звідсіля! Ви вже нам не потрібні! (*До юнаків*). А ви з нами! (*Поліціянти намірюються пістольми на юнаків. Юнаки стоять спокійно з піднесеними головами. Селяни стають навколійки*).

ЖІНКА (*підходить до юнаків*): Простіть нам, хлопчики наші дорогі!.. (*Нахилилася над закутими руками юнаків. Живий образ*).

Під звуки тихої мелодії „Ми по таборах і тюрмах” завєса поволі спадає.

(Продовження буде)

ЧИМ ПРИЧИНИЛИСЯ ВИ
ДО ПОШИРЕННЯ

„ВІСНИКА”?

Д-р Д. Куликовський

АЛЬМАНАХ „ГОМОНУ УКРАЇНИ” 1964

Цьогорічний альманах „Гомону України” присвячений 150-им роковинам з дня народження Пророка України Тараса Григоровича Шевченка (1814-1964). Він має сторінок: 40 календарних, 143 текстових та 27 з оголошеннями. В тексті вміщено 13 ілюстрацій, із них 12 — це праці Ювілята: автопортрети, портрети та різні малюнки.

Малюнки вражають досконалістю виконання і прозирають високу клясу майстра, нагадуючи Рафаеля і Леонарда да Вінчі. Захоплює „Собор Почаївської Лаври”, а „Мотрин монастир” вражає такою українською реальністю, що хочеться плакати! „Король Лір” переносить нас у давнину часи Альбіону, але чи міг би навіть найдосконаліший фотоапарат краще подати П. Куліша або дітей Репніна? Хто краще міг би показати їх душі, що дивляться з тих портретів? Поминаючи досконалість „Автопортретів”, варто звернути увагу на малюнки: „Селянська родина” та „Казахський хлопець”. Там, крім осіб на першій пляні, особливо вражають своєю життєвою правдою особи на другій пляні: в „Селянській родині”, мабуть, батько селянина чи селянки, а в „Казахському хлопці” — сам великий Тарас. Дійсно, Редакція альманаху вміла зробити вибір із праць мистця!

У відділі адрес українських установ у світі подано їх багато, але все таки шкода, що не подано, наприклад, адрес церковних установ та осіб, адрес українських газет та журналів. Радимо в наступних виданнях адресовий відділ доповнити.

У відділі „Мір” слід було б, поруч „канадійських” і „європейських”, подати і українські. Ця потреба очевидна, з якого боку ми не підходили б.

Коротенько хочемо зупинитися на окремих статтях альманаху.

Знаменита, як і завжди, стаття д-ра Д. Донцова — „Шевченко і „Квадрига Вістника” львівського”. У зв'язку з цією статтею нам приходить така думка, що, коли заходить потреба когось оцінювати перед масстатом Тараса Шевченка, треба завжди пам'ятати наступну схему ієрархії національних вартостей: на розграні українських віків стоїть Велетень, Посланець

Бога Живого, Вічний Володар України, Великий Її Пророк, Законодавець і Самоцвіт.

Держава — це синтеза творчості нації; її джерелом є інша синтеза — це усвідомлення і засвоєна цілою національною спільнотою взагалі і кожним її членом зокрема схема ієрархії національних вартостей від найвищого ступня і поступово до найнижчого. Цієї мудрости мусимо навчитися, бо ніхто чужий, а особливо ворог наш, її нас ніколи не навчить!

Стаття В. Радзиковича — „Тарас Шевченко й українська народна пісня”. В ній нас вразило місце на 51-ій стор., де автор пише: „Є в українських народних піснях і останки прадавніх поганських вірувань”. Слово „поганець”, „поганій” має в українській мові однозначно **поганий** сенс. Ставимо питання: чому ми, українці, без надуми й застанови вживаємо це слово і якраз для характеристики наших предків, батьків і прабатьків? Нестосовно до цього випадку, але взагалі цю звичку треба вважати зневагою свого власного роду. І то тим більше це так, бож у подібних випадках навіть не має жадної потреби це слово вживати: можна бо просто сказати: „коли наші предки ще не були християнами”.

На стор. 62-ій автор подає уривок народної пісні, з якого бачимо особливість української культури — це „викання” дітей до своїх батьків („Мене мати за те лають...”), звичай, якого ми вже сливе цілком зреклися, як зреклися багатьох своїх питомностей — собі ж на шкоду.

Стаття В. Радзиковича дуже гарна, а головний її сенс у тім, що вона відкриває перед нами ще один аспект незмірної геніяльності Великодуха України, а саме — його багатющу музичально-вокальну обдарованість.

У статті „Завжди з Тарасом”, на стор. 68-ій, думаємо, що характеристика Пророка України, як „бунтаря-Тараса”, з українського погляду є невласивою. Це нам пригадало дещо з минулого. Проживаючи в ЧСР, значна частина українців-емігрантів була засвоїла собі звичку говорити — „Підкарпатська Русь”, яка була складовою частиною тієї держави. І треба було аж спеціально звертати увагу на цю теж не-

властивість для українця: коли дивитися з Праги, тоді наша Срібна Земля буде „Підкарпатською”, але, стоячи в Києві, українець її бачить завжди „Закарпатською”. Так само „гайдамаки” в москаля були „вори і разбойнікі”, але Тарас на це йому сказав: „Брешеш, людоморе! . . .” Отже, характеризувати Тараса Шевченка, як „бунтаря”, знову може тільки москаль.

Кожний українець, де він не знаходився б, при оцінці та при осудженні українських справ, повинен уявляти завжди те, що він стоїть у Києві. Тому то для українців Тарас Григорович Шевченко є Спаситель України.

Зрештою стаття „Завжди з Тарасом” є дуже змістовна.

Прекрасна стаття Р. Задеснянського — „Чи маємо в ужитку автентичний текст „Кобзаря”?” Автор докладно спростовує ворожу пропаганду, за якою радо чимчикує і наша малоросійська галайстра, що ніби Тарас Шевченко був неучом і малоосвіченою людиною і що його „вчили” національних справ інші. Він закінчив пєтербурзьку Академію Мистецтв, високу школу, — отже мав високу освіту, а при кінці життя був урочисто обраний на академіка. Автор теж вичерпно показує, як творчість Генія України не доходить чистою до українського читача, бо її завжди хтось „цензурує” — як не вороги, то свої ж „добрі люди” (а між ними й т. зв. шевченкознавці, особливо ті, з прізвищами на „ев” та „ін”) і „цензурують” з клясових, релігійних та інших міркувань. Це явище, яке, дійсно, до глибини душі обурює і яке, мабуть, ніде в світі в інших народів не зустрінемо. Ми від себе додали б теж, як приклад такої „цензури”, томик „Кобзаря”, виданий 1963 р. „Дніпром” у Нью-Йорку, що є передруком празького видання з 1940 р. Цензура тут робилася з огляду на владу Гітлера в Чехах.

Однак, попри ті всі позитиви, ми зазначимо в статті Р. Задеснянського теж одне з українського погляду невластиве місце, — це те, де Тараса Григоровича характеризується, як „ма-

зепинця”. Думаємо, що таке трапляється нашим людям лише з причини ще не твердого усвідомлення та засвоєння аксіом, ким є для України Тарас Шевченко. Мусимо цю аксіому, нарешті, зрозуміти і зятимити, а саме, — **Пророк України є понад і поза всілякі порівняння, Він — непорівняльний, Він втілення Духа Нації, Він є її Символ!**

Присмно читається стаття С. Наумович — „Шевченко — критик і есеїст”. Певними цитатами з творів Т. Г. Шевченка авторці цілком добре повелось показати і довести читачеві, що Пророк України стилем, ерудицією і взагалі змістом своїх творів належить до перших із найвидатніших світових письменників.

Практично-корисно доповнює альманах щодо його змісту стаття Леоніда Бачинського — „Нотні видання поезій Т. Г. Шевченка, друковані в США та Канаді (бібліографічні матеріали)”.

Нарешті, на закінчення цієї нашої замітки, хочеться ще коротенько згадати про статтю Є. М. — „Голос вопіючого . . .” Хоч стаття не має ніякого відношення до ювілейного змісту альманаху, проте робить на читача позитивне враження своїм синтезуючим характером, і її можна було б допоручити багатьом панам редакторам для прочитання і глибшої медитації.

Ми не мали змоги всі статті, вміщені в альманаху, згадати і проаналізувати, але загально мусимо сконстатувати, що кожна з них має в собі певні позитивні вартості, які і виправдують їх уміщення.

Закінчуючи цю нашу рецензійну замітку, хочемо ще тут з повним признанням відзначити похвальний вчинок Видавництва „Гомону України” — випущення в світ такої вартісної книжки — „Альманаху 1964” та, задруге, піднести ініціативну думку, навіяну нам згадуваною статтею Р. Задеснянського, яку адресуємо Науковому Товариству ім. Т. Шевченка. Ця думка звучить: утворити спеціальну комісію і доручити їй опрацювати для нового видання всі твори Пророка України, очистивши їх від усіх фальсифікацій.

І. Боднарук

ДО СТОРІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ В ГАЛИЧИНІ

День 29 березня 1864 року був переломовою датою в мистецькому житті Галичини. Після того, як 26 лютого того ж року львівська Руська Бесіда розписала конкурс на драматичні твори, місяць пізніше, 29 березня, засновано український театр у Галичині. Перша українська вистава „Маруся” відбулася саме 29 березня 1864 р. Місцем вистави була велика зала Народного Дому. Для першої вистави вибрано мелодраму „Маруся”, яку переробив з повісти Квітки-Основ'яненка на п'єсу Голембйовський, маловідомий польський письменник, а на українську мову переклав, мабуть, Павло Свій (Павлин Свенціцький). Для тої першої нашої вистави написав професор львівського університету, о. Омелян Огоновський, спеціальний пролог, яким вистава й почалася. Цей пролог деклямував студент університету Льонгин Бучацький. Після того при удекорованім портреті цесаря, що його намалював спеціально для вистави Корнило Устиянович, хор і всі артисти відспівали австрійський гімн, а потім почалася вистава. Пролог Огоновського справив на присутніх сильне враження, і взагалі вистава відбулася дуже врочисто. Вона мала велике значення для культурно-національного життя Галичини.

У зв'язку з сотими роковинами народження нашого театру в Галичині, годиться згадати О. Огоновського не тільки тому, що заінавгурував він своїм прологом першу нашу театральну виставу, але й через те, що своїми драмами збагатив дуже вбогий тоді наш репертуар. Годиться зробити це хоч би й тому, що 28 жовтня цього року минає сто років з дня смерти Омеляна Огоновського.

Необхідність поширити репертуар галицького театру в 60-их і 70-их роках минулого століття спонукала пробувати своїх сил у драматургії багатьох галицьких діячів. Захоплені патріотичним романтизмом, деякі галицькі письменники почали писати патріотичні драми на теми з української історії. Серед них найбільший успіх мали поет і артист-малюв Корнило Устиянович, священник Осип Барвінський і згаданий О. Огоновський. Великі труднощі мали вони в тій праці, бо не вміли розкрити секретів

сценічності, а свого Старицького галицька сцена не мала. Тому галицький театральний репертуар здебільшого жив тим, що самі актори писали, а власне переробляли з польських п'єс. На тлі того убозтва поява таких історичних п'єс, як „Ярополк” К. Устияновича, „Павло Полуботок” Осипа Барвінського, „Гальшка Острозька” і „Федір Острозький” Огоновського були видатними явищами.

І цим треба пояснити факт, що 1864 року О. Огоновський, який до того часу писав тільки слабкі вірші, несподівано для всіх виступив як драматург. Його драми теж слабкі, бо бракує їм хисту індивідуалізації і характеристики, а проте вони досить довго трималися на галицькій сцені.

Омелян Огоновський — відомий професор української мови й літератури у львівському університеті, голова „Просвіти”, автор першої великої історії української літератури, граматики української мови й багатьох інших наукових праць, написаних українською і німецькою мовами. Він писав також поезії та оповідання, а бажаючи прислужитись українській сцені кинувся й на поле драматургії.

Історичну драму „Федір Острозький” написав Огоновський 1864 р., отже, рівно сто років тому, але багато пізніше, аж 1882 року, переробив її і пристосував до сцени. Покинувши невдатні літературні спроби, взявся до граматичних студій. Але думка, що зродилася в нього 1864 року, удраматизувати важливіші події з нашого минулого, а саме з часів боротьби України й Литви з Польщею, не покидала його. І ось 1882 р. „Федір Острозький”, а через три роки після того появилася на львівській сцені його трагедія „Гальшка Острозька”. У першій драмі гордому і шляхетному Федорові, союзникові Свидригайла, протиставив автор зрадника Руси й союзника Польщі, Митка Зубревицького. Дочка останнього, Ольга, приневолена вийти заміж за нелюба Івана Спитка, замість за Федорового сина, Василя. Драма була нагороджена на конкурсі „Руської Бесіди” і прихильно висловилися про неї Василь Барвінок у „Ділі”, а Наталь Вахнянин у „Зорі”. Славний наш

Е. Юренко

МОБІЛІЗАЦІЯ „П'ЯТОЇ КОЛОНИ”

Пляни большевицької Москви супроти західного світу ті самі, що й комуністичного Китаю: знищити основи західної культури і закути весь світ у важкі кайдани комуністичного варварства. І Хрущов, і Мао Тсе-тунг говорять Заходові відверто те саме про своє наставлення супроти Заходу: „Ми вас поховаємо!” Різниця між ними тільки в тактиці: яким шляхом легше дійти до тієї мети. Мао думає, що найпевніший шлях до того — лобовий удар: війна проти „капіталістичного” світу, Хрущов боїться, що війна принесла б повний розгром комуністичних країн, і тому проповідує та намагається зреалізувати наступ знутри: розкласти „капіталістів” з поміччю „коєкзистенції”, здемобілізувати їх психічно і, дезорієнтувавши політично, приспати їхню увагу і так крок за кроком розбудувати й закріплювати свої позиції скрізь по світі, зокрема в самій Америці, щоб у вирішній момент теж знутри завдати ворогам комунізму смертельний удар.

У пляні цієї тактики червоного царя Росії ведуть большевики приховану, але вперту і послідовну акцію за те, щоб західній світ визнав Москву невинним ягнятком, якому треба допомагати, бож... „там усе вже змінилось”.

Спеціальне завдання в цій акції припадає, самозрозуміло, „п'ятій колоні”: тим, що, при-

наймні в оцінці „неутральних”, є „абсолютно не комуністи”, але „мають свої спеціальні погляди”. Большевицькі спеці знають добре, що всяка робота розкритих комуністів викликає підозріння й застереження, і тому ані самі московські політруки, ані їхні розкриті наймити, члени комуністичних партій інших країн, не можуть мати поважних успіхів, діючи безпосередньо і пропагуючи серед „капіталістів” повне визнання бандитського режиму ССРСР „урядом” та дружнє співжиття з ССРСР. Зовсім інший ефект має така сама робота, ведена закаптуреними московськими наймитами, що їх загал громадян їхньої країни вважає за добрих і щирих патріотів. Ясно, що, наприклад, президента Рузвелта не потрапило б і сто найздібніших московських політруків так дезорієнтувати й наставити до таких трагічних наслідками концесій в користь червоної Москви, як це зуміли зробити Гісс, Вайт і Леттімор, яких загал громадян США, а з ними й сам Рузвелт, вважали за визначних, розумних політиків і щирих американських патріотів.

Ось чому большевицька Москва у своєму наступі на знищення вільних країн знутри проводить мобілізацію „п'ятиколонників”, своїх закаптурених вислужників.

композитор Михайло Вербицький уклав до неї музику.

„Гальшка Острозька” побудована на трагедії, яка мала місце в сім'ї багатих українських магнатів Острозьких: на любові Гальшки до Байди-Вишневецького. Амбітна і славолюбна Беата — причина всіх нещасть, бо хоче приподобатися польському королеві й видати дочку за польського магната, щоб разом з рукою наслідниці Острозьких перейшли в польські руки величезні українські землі. Вона ненавидить усе, що наше; зневажає нашу віру, мову і звичаї.

Роллю Гальшки відіграла знаменито наша славна артистка Іванна Біберович, ур. Королевич. Б. Лепкий глибоко переживав її чудову гру. Хоч поетові в пізнішому віці довелося бувати в чужих театрах і бачити гру артистів сві-

тової слави, ніщо не затерло в його пам'яті тих вражень, які йому дав колись наш театр. В „Казці мого життя” він каже: „Хто не тямить у цих ролях незабутньої Іванни Біберовичевої! Худий і блідий, з великою головою гімназист у коротких по коліна штаних не раз соромливо струщував рукою сльозу з очей і не одну ніч зідхав, згадуючи, як Настасю, доньку боярина Чагрова, палили в Галичі на кострі. Нині він може сміло признатися до того. Нині, коли 50 літ з цієї пори минуло і коли все кругом змінилось так дуже”...

Автор обидвох драм залишився в пам'яті українців ще й тим, що на початку академічного року 1871-1872 виголосив в університеті інаугураційну промову по-українськи, чим викликав серед польських професорів страшне обурення.

Окреме місце в цих плянах Москви займають „п'ятиколонники” серед української еміграції. Протибольшевицька діяльність української самостійницької еміграції особливо дошкульна для Москви: українські антикомуністи спираються в своїй роз'яснювальній акції на фактах, історичних подіях і документах, що розкривають переконливо жах колоніального гніту України й українського народу Москвою в минулому й сьогодні. Ставлення всього цього перед очі вільного світу розкриває забріханість Москви як борця за мир і свободу, яким вона представляє себе перед світом. Безпосередні атаки московських злочинів проти українських самостійників на чужині тільки скріплюють наші позиції. Це знає Москва і тому з особливим натиском і з особливою уважливістю змушує українських „п'ятиколонників” проводити її роботу, спрямовану на моральне унешкідливлення української самостійницької еміграції. Московський апарат дбайливо відшукує всіх „п'ятиколонників” й посилено їх мобілізує, ставлячи ціллю їхньої скритої, кириної роботи: пропагувати серед українського громадянства, а через те й серед чужинців, визнання „Української Радянської Соціалістичної Республіки” як української держави, щоб цим представляти як брехню твердження українських самостійників, що Україна є нині московською колонією; ширити погляд, що в Україні „все змінилося на краще”, що „ніякого національного гніту там уже немає”, і пропагувати приязнь і „культуробмін” з УСССР, де, нібито, вільно росте українська культура й міцніє добробут населення. А разом з цим — послідовно — плюгавити й знецінювати в opinіi своїх і чужих „бандерівців”, цих безкомпромісових противників московського імперіялізму кожної барви.

От тому то в останньому часі так пожвавилась серед української еміграції пропаганда „приятної коекзистенції” з большевицькою Москвою, впоювання погляду, що „УСССР” це українська держава, вихвалювання уявних господарських та культурних досягнень в „радянській”, — як вони кажуть, — Україні, пропагування „культуробміну” і... водночас з усім тим — плюгавлення „бандерівців”.

Кого і як рекрутують большевики в „п'ятиколонники” з-поміж українських емігрантів?

Насамперед з-поміж тих, що були в руках НКВД. Сюди належать головню ті, що їх в останніх місяцях другої світової війни захопила будь-де большевицька навала. Декому з них пощастило таки замішатися в маси різнонаціональних, головню німецьких, утікачів і дістатися на Захід, не попавши в руки НКВД. Але багатьом це не вдалося. В тюрмах Польщі, Чехо-Словаччини, Мадярщини, східної Німеччини, що їх перебрало під свій заряд НКВД зараз по вмарші туди советських армій, опинилося немало українських втікачів. Більшість із них везли большевики на Сибір. Та декого, визнавши за пригожий для своїх цілей матеріал, вони звільнили, нібито не розкривши, що вони українські антикомуністи, та ще й тихцем допомогли дістатися на Захід. Ясно, що ті жертви НКВД підписали відповідні зобов'язання співпраці. Тільки ж — не всі; декому, що був в руках НКВД, таки дійсно пощастило висмикнутися, не підписавши будь-яких зобов'язань співпраці. — НКВД сприяло тому, — і це допомогло большевикам розсипати між них майбутніх „п'ятиколонників” так, що їм не розбереш, хто з тієї групи який.

Ці люди, що були в руках НКВД і підписали зобов'язання співпраці з НКВД, становлять сьогодні основну частину „п'ятиколонників” серед української еміграції. Їх шантажує НКВД, переіменоване тепер на КГБ, розкриттям їхньої співпраці, яке привело б до повної компромітації їх в очах всіх українців та поганих конвенцій збоку влади країни, де вони тепер перебувають, і тому ті жертви большевицького терору ведуть свою роботу слухняно в надії, що про неї ніхто ніколи не довідається, бо її прикривають вони дбайливо „партійними позиціями”, „спеціальними політичними поглядами” тощо. І досить часто виходить так, що зразу вони ведуть свою юдину роботу „страха ради”, а далі набирають смаку в ній і дійсної ненависті й заїлости до своїх братів-українців, проти яких напустило їх, як собак, НКВД.

Другу групу становлять ті, що їх вдалося большевицьким агентам уже на чужині залякати репресіями супроти їхніх свояків в Україні.

Третє джерело приросту „п'ятиколонників” становлять відвідувачі „радянської” України. На них полює КГБ, як павук на муху: вибра-

ного на жертву відвідувача у відповідний момент арештує як „американського розвідчика”, залякує при переслуханні, що йому грозить за „доказаний уже” шпionаж щонайменше десять років концтабору, і пропонує звільнення, якщо жертва погодиться після повороту до Америки співпрацювати з КГБ.

У своїй диявольській роботі большевики мають довголітній, багатий досвід, і тому під їх командою „п'ятиколонники” ведуть свою роботу спритно, рафіновано. Доказати такому „п'ятиколонникові”, що він веде свою роботу за директивами КГБ, майже неможливо. Тут можна мати тільки менше або більше переконливі признаки. Але таких признаков повинно українській спільноті вистачати, бо ж не про судову розправу над тими особами йдеться, а про застанову, хто це і чню роботу виконує. За такими признаками нам треба уважливо розглядатися.

Ось, наприклад, бачимо таку гру: один з українських часописів публікує, не зважаючи на спротив членів дирекції видавництва, советофільський репортаж одної з відвідувачок „радянської” України і після того запекло відмовляється надрукувати статтю, що розкриває забріханість радянофільського звітодавця. Назверх виглядає переконливо, що вся справа в міжпартійних спорах з „бандерівцями”, мовляв, „на злість бандерівцям” уміщено радянофільську статтю і „на злість бандерівцям” не допускається до вміщення критики. Та основна перевірка позакулісових інтриг виявляє, що дійсним махером всього того є дбайливе захований у тіні один із членів дирекції, що... в 1945 році був у Празі в руках НКВД, яке не тільки не вивезло його, як багатьох інших, на Сибір, але звільнило й допомогло виїхати на Захід.

Або відбуваються в одному з українських скупчень в Америці збори економічної установи, і цю нагоду використовує один із „директорів” для того, щоб прихованими інтригами роздмухати серед великої частини українського громадянства аж до гістерії ненависть до „бандерівців”. Мовляв, „бандерівці” хочуть перебрати в свої руки установу й забрати з неї гроші на свій Визвольний Фонд. Чому, для чого така демагогія? Перевірка його минулого не виявляє, щоб „бандерівці” зробили йому будь-коли якусь кривду; натомість виявляється, що він,

тікаючи на Захід, був у руках НКВД, яке його звільнило й допомогло виїхати.

Або: в одному з українських журналів у ЗДА довгі роки містив його нач. редактор найбрудніші наклепи на „бандерівців”, при чому ті самі наклепи майже в той самий час появлялися також у большевицькій пресі в УССР. Дослідження виявило, що автором большевицьких інсинуацій проти українського визвольного руху, друкованих в УССР, є... рідний брат автора таких самих статтей, друкованих у ЗДА, „крупний” робітник МГБ на відтинку боротьби з „бандерівцями”, тобто з українськими самостійниками.

Або: в одному з міст ЗДА поселюється „студентський діяч”, який всі свої сили присвячує пляновому, систематичному розпалюванню серед частини українського студентства зоологічної ненависти до „бандерівців”, користаючись для цього спрепарованими інсинуаціями, вигадками, перекручуванням історичних фактів. Чому, для чого? А поруч того — він так само систематично пропагує новітнє советофільство. Дбайливе дослідження виявляє, що той „діяч”, перебуваючи раніше у Франції, мав дуже близькі контакти з „урядовцями” большевицького консульату в Парижі, а живучи в ЗДА на диво легко знаходить змогу зустрічатися особисто з усякими советськими делегаціями, що приїжджають до ЗДА.

Чи такий „дивний збіг обставин”, що майже всі організатори новітнього радянофільства та нацьковування українського громадянства проти українського визвольного руху мають у своєму минулому „зустріч” з НКВД, про щось говорять?

Комусь ні, комусь дуже багато. На нашу думку, той „дивний збіг обставин” повинен застановляти кожного українського патріота, незалежно від його партійних поглядів, бо ж робота цих „п'ятиколонників” у своїй суті скерована на політично-моральний розклад всієї української еміграції.

Роботі „п'ятиколонників”, що їх тепер посилено мобілізує МГБ і змушує до скріпленої дії проти українського самостійницького руху на чужині, мусить давати належну відсіч кожна чесна українська людина.

Ікер

ГОРЕ З КАЛЕНДАРЕМ

Фейлетон

Редактор „Лиса Микити”, достойний Еко з Дітройту (де святкують Великдень за новим стилем) в геніяльний спосіб розв’язав проблему цьогорічного великоднього гисла „Лиса”: ото ж в гислі за м. березень, на першій сторінці журналу, намалював півписанки і половину воскресного привіту „Христос Воскрес”, а під тим дав підпис „Кінець буде в травні”. Тобто в березневому гислі пошановано релігійні переконання гитагів-новостильників, а в травневому, треба сподіватись, редактор „Лиса” пошанує і „наш” календар, домальовуючи другу половину писанки, ковбаси, хрону і прозих снідів.

Дунав я, метикував, чи не піти й мені слідом за нашим рабіном від гумору та чи не вишкварити фейлетона до „Вісника” за тією ж самою системою? Тобто — загати святозного фейлетона в березневому гислі, за новим стилем, а закінчити в травневому, за старим? .. Та потім вибрав золоту середину, або, як кажуть американці, „ін бетвін”, і помістив, як багите, свої великодні роздумування в квітневому гислі.

Тяжкі думи-мислі налягають на душу фейлетоніста, коли наближається той святий Великдень! Ще коли віддаль між Великоднями обох стилів вміщається в такому проміжку часу, як 1-2 тижні, тоді, сказати б, півбиди. Тоді ще можна за одним пострілом поцілити двох зайців, або одним, соборним фейлетоном хитроумно обслужити земляків обох стилів... Але в цьому, переступному році, коли „нас” від „вас” відділяє сім тижнів, то вже сам далєбі не знаєш, що його викомбінувати, щоб і Пассейк був не ображений і Нью Йорк задоволений!

Та не тільки з писанням фейлетонів виходить морока... А з святозними, наприклад, картозками хіба не каравул? .. Колись, бувало, за добрих гасів, відвалив усі картки за одним списком і спокій голові. А сьогодні мусиш свою рідню, друзів чи земляків розділити на дві партії, тобто треба споряджувати дві листи: одну для новокалендарників, другу для старовірів. Одну для Нью Йорку, Чікага, Торонта, другу — для Дітройту, Філядельфії, Ньюарку, Пассейку, Ірвінгтону і всіх Оранджів.

Але то не така легка справа зробити список новокалендарників... В цьому списку треба насамперед відфайкувати зервоним олівцем цих патріотів, які не признають переходу парафії на григоріанський календар і далі святкують собі на здоров’я за юліанським. І строго придержуються такого блискузого відокремлення!

Минулого року, на Різдво, я мав велику неприємність, коли необагно вислав святозну картозку з побажаннями одній добрій знайомій з Ірвінгтону за новим стилем... За два дні дістаю картозку назад з такою допискою:

„Ми ще, слава Богу, не полатинцились і святкуємо за нашим старим, прабатьківським обрядом, коли святкує вся Україна! Тому-то святозних бажань не приймаємо на американські свята, лише на українські!”

То вже не морока, дорогі друзі, а справжня заверниголова! І на дві картозки головік витратився, і добру знайому знехотя зобидив, та й вже, після того, не мав відваги запроситись до неї на свята... А Ти, Господи, багми те все і не гриммиш!

ЕСТОНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА РАДА Й АБН

Естонська Національна Рада призначила на місце померлого визначного антикомуністичного діяча-революціонера й видатного науковця д-ра Оскара Лоріца головним представником в АБН п. Тоніс Кінта, урядуючого прем’єр-міністра Естонської республіки, голову Естонської Аграрної Партії, найбільшої політичної партії незалежної Естонії.

П. Тоніс Кінт — один із найвидатніших естонських політиків, довголітній містоголова Естонської Національної Ради, довголітній член парламенту незалежної Естонії, один з найстарших державних мужів відважної естонської нації.

У Раді Народів АБН п. Тоніс Кінт стає її віце-президентом.

Член Естонської Національної Ради Арво Горм і проф. Нерман, як представники шведсько-балтійського центру, були обсерваторами на VIII Конференції АПАКЛ в Токіо, де і швед і естонець гаряче підтримували позиції АБН проти російських імперіялістів.

П. Арво Горм восени минулого року був гостем ЦК АБН в Мюнхені.

Наша Редакція щиро вітає скріплення АБН визначним представником Естонії і її Національної Ради.

Ділимося з Українським Громадянством сумною вісткою, що дня 29-го березня 1964 р. в Нью Йорку, на 45-му році життя, відійшов у Вічність

бл. п. Осип Пайончківський

довголітній член 2-го Відділу ООЧСУ,
Осередку СУМА і станиці ПАВНА
в Нью Йорку.

Відійшов від нас ще один активний працівник, що все своє трудолюбиве життя присвятив праці для добра Українського Народу.

Спи Друже, хай американська земля буде Тобі легкою.

Родині Покійного висловлюємо наше глибоке співчуття.

Організації
Українського Визвольного Фронту
в Нью Йорку

Ділимося з членами
Українського Визвольного Фронту
і Українським Громадянством сумною
вісткою, що дня 2 березня ц. р. несподівано
помер довголітній член 19-го Відділу
ООЧСУ в Міннеаполісі

бл. пам. Андрій Гнатів

Покійний народився в 1904 р. в с. Гайворонка пов. Підгайці і вже в краю, працюючи в кооперації, був активним членом майже всіх існуючих тоді громадських організацій. Приїхавши в 1949 р. до Міннеаполісу бл. пам. Андрій Гнатів включився в наше зорганізоване життя, був членом-основником 19-го Відділу ООЧСУ і щирим прихильником Визвольного Фронту.

Покійний залишив у смутку Дружину Зофію і дочку, які живуть в Україні.

Хай чужа земля Дорогий Друже буде Тобі легкою.

Головна Управа ООЧСУ

(Продовження з 2-ї стор. обкладинки)

Збіркова листа ч. 513. Збірник Іван Румак.

По \$ 5.00 — І. Козін, Б. Снігурович.

По \$ 3.00 — В. Матвієнко.

По \$ 2.00 — М. Римський, І. Поцалуйко.

По \$ 1.00 — Рука.

Збіркова листа ч. 514. Збірник М. Чапля.

По \$ 10.00 — І. Шмата, М. Дуда, М. Чапля, Р. Дзюба.

По \$ 5.00 — О. Михайловський, А. Дупілка, д-р М. Снігорович, Д. Юзва, М. Левчук, І. Румак, С. Процько.

По \$ 3.00 — К. Матвієйко, В. Графський, Р. Вілоус.

По \$ 2.00 — І. Гринишин, М. Стадницький, С. Фічка.

По \$ 1.00 — М. Гейниш, В. Юречко, В. Мерещак, В. Москалюк.

Збіркова листа ч. 515. Збірник Гнат Андрусишин.

По \$ 10.00 — В. Климук.

По \$ 5.00 — Г. Андрусишин, В. Мильник.

По \$ 3.00 — І. Похмурський, П. Норпісенко.

По \$ 2.00 — І. Гузак, М. Дробим, М. Палюсквик, П. Патриляе, П. Дідов, Є. Добощ, В. Цюкмара, О. Смерчинський, П. Піцалко, О. Сенета.

По \$ 1.00 — І. Гнип, М. Суляк, В. Лупак.

ЛЪОС АНДЖЕЛЪОС, КАЛІФ.

Збіркові листи чч.: 526, 527. 1. Збірник Петро Семчишин.

По \$ 5.00 — Петро Семчишин, Гриць Чельняк, Степан Козій, Теодор Пальчук, Михайло Паслась.

По \$ 2.00 — Остап Гац, Осип Жук.

По \$ 1.00 — Володимир Сіяк, Петро Марцінів.

2. Збірник Богдан Гірка.

По \$ 10.00 — Іван Кулик.

По \$ 5.00 — Богдан Гірка, Василь Михайліз, Федір Гриб, Степан Клось, Володимир Іванків, Ярослав Тростянецький.

По \$ 2.00 — Гнат Шумний, Володимир Стойко, О. Порайко, С. Л.

По \$ 1.00 — Остап Брікнер, Степан Комарницький, Я. В.

ОМАГА, НЕБРАСКА

Збіркові листи чч.: 536, 537, 538. Збірники: Михайло Воробець, Мирон Іваєнк.

По \$ 10.00 — Михайло Воробець, Мирон Іваєнк, Роман Шелевич, Михайло Лобор.

По \$ 5.00 — Всч. о. Володимир Возняк.

По \$ 3.00 — Андрій Семачин.

По \$ 2.00 — Дмитро Грисьо, Михайло Депа, Олекса Продивус, Ольга Виницька, Михайло Бутим, Іван Воробець, Теодор Ткач, Гриць Добровольський, Іван Костів, Стефан Ванас, Володимир Столярський, Михайло Гошуляк.

По \$ 1.50 — Павло Качинський.

По \$ 1.00 — Олекса Волошин, Петро Гіряк, Андрій Кльока, Петро Гаврилук, Максим Кропива, Василь Гричка, Річард Блазавскас, Михайло Ільчишин, Лав-

рін Чарко, Жан Роновіч, Гриць Дмитрів, Михайло Дуркалевич, Гриць Ткачук, Стефанія Акулова, Семен Болубаш, Теодор Опришко, Міке Моніч, Михайло Дашко, Стефан Хмура, Дмитро Вітик, Павло Ващишин, Ева Дуб, Огородний, Василь Кульчак, Лео Зілінскі, Теодор Лехновський.

По \$ 0.50 — Михайло Глуховецький.

ВАШИНГТОН, Д. С.

Збіркова листа ч. 561. Збірщик інж. Володимир Ю. Масвський.

По \$ 5.00 — інж. Володимир Масвський.

По \$ 3.00 — о. Теодор Данусяр.

По \$ 2.00 — Іван Малиновський, Станіслав Кондрат, Ігор Масник.

По \$ 1.00 — Антін Слота, Петро Винник, Степан Стесура, Надія Ошей, Петро Круль, Тетяна Вень, Ярослав Кіндрат, Василь Швець, Петро Притула, Демко Сорочка, Василь Наконечний, В. Забіяка, І. Миколаєнко, С. Дячок, д-р Зенон Юрчинський, Путер Василь, М. Вартошич, Борис Семців, В. В. А.

Збіркова листа ч. 563. Збірщик Остап Зенюк.

По \$ 2.00 — Остап Зенюк.

По \$ 1.00 — інж. Теодосій Дячок, мгр. Василь Сьокало, Луцький, Іван Ярмола, Борис Семців, Ірена Ставнича, М. Процишин, Іван Сось.

Збіркова листа ч. 565. Збірщик Богдан Скасків.

По \$ 5.00 — д-р Михайло Кушнір.

По \$ 3.00 — Богдан Скасків.

По \$ 1.00 — В. Надрага, В. П.

КЕНТОН, ОГАЮ

Збіркова листа ч. 591.

По \$ 7.00 — Микола Хлиста.

По \$ 5.00 — д-р Ярослав Музичка.

По \$ 3.00 — Антон Фінковят, Михайло Мельник, Володимир Качмарський, Іван Іваницький, Петро Максим, Іван Коваль.

По \$ 2.00 — Василь Харліковський, Володимир Опришко, Андрій Стрихальський, Петро Стрихальський, Федор Гаврилюк, Василь Фридрак, Григорій Ільницький, Павло Миронович.

По \$ 1.00 — Микола Куціль.

Збіркова листа ч. 592.

По \$ 10.00 — Стефан Гудз.

По \$ 7.00 — Стефан Жабінський.

По \$ 5.00 — Іван Вик, Петро Гудзовський, д-р Степан Курилас, Василь Юськів.

По \$ 3.00 — Володимир Волощук, Василь Печенюк, Петро Бабич.

По \$ 2.00 — Іван Димчишин, о. Тарас Дурбак, Павло Вандурка, проф. В. Яцикевич, Василь Григорчук, Іван Глинський, Михайло Вурий, Микола Босій.

По \$ 1.00 — Василь Коцюруба.

Збіркова листа ч. 593.

По \$ 10.00 — І. Н.

По \$ 7.00 — Василь Содук.

По \$ 5.00 — Зенко Ромахний, Дмитро Поліщук, д-р Б. Панасюк.

По \$ 3.00 — Стефан Домчак, Микола Сметанюк, Петро Сахаревич.

По \$ 2.00 — Онуфрій Цуняк, Іван Лесько.

По \$ 1.00 — Катерина Скуб'як, Богдан Маланій.

ИОНГСТАВН, ОГАЮ

Збіркові листи від числа 606 до 615.

По \$ 10.00 — Герольд Шульц.

По \$ 6.00 — Погребник Керила.

По \$ 5.00 — Дмитро Затварницький, Параска Затварницька, Михайло Волотенний, Федір Свердан, Михайло Геряк, Іван Доровський, Василь Сухар, Іван Іванюк, Микола Іванюк, Іван Данилик, Еміль Гнатів, Казимир Бульван, Іван Ліщак, мгр. Мирон Жмуркевич, Дмитро Макух, Микола Чепак, Григорій Луць, Теодор Фецич, Михайло Феден, Степан Терлецький, Михайло Мушинський, Герман Бенгей, Гриць Тиць.

По \$ 4.00 — о. прот. Василь Олійник, Яким Волос, Михайло Терлецький, Василь Терлецький.

По \$ 3.00 — о. прот. Іван Заяць, Петро Савицький, Пилип Коваль, Василь Грицак, д-р Ілярій Домчевський, Ярослав Сенчишак, Данило Петрик, Іван Кріль, Іван Мацейко, Степан Василевич, Михайло Гулич, Теодор Когут, Никола Яш, Анна Фецич, о. Монс. Лев Адам'як, Петро Рудяк, Петро Райкович, Петро Стахура, Михайло Мигаль, Микола Ленік.

По \$ 2.00 — Василь Прокопик, Андрій Федунечко, Дмитро Гриб, Петро Леп, Михайло Лінинський, Григорій Луців, Данило Кіхтан, Михайло Білан, Анна Піляк, Степан Сушинський, Степан Марчишин, Тарас Захарко, Осип Перегінець, Михайло Король, Михайло Хорос, Василь Гаврилко, Петро Веселовський, Теодор Кулинич, Василь Гевко, Степан Бегезда, Андрій Прагушак, Петро Дубінський, Степан Сиванич, Андрій Дубас, Катерина Війовська, Василь Грицько, Василь Куцалаба, Федор Якимів, Марія Велценіч, Антін Скуб'як, Степан Шпитко, Іван Набережний, Іван Данильчак, Теодор Водак, Степан Петрик, Іван Панько, Дмитро Войтович, Петро Сербин, Іван Бряч, Іван Сушко, Василь Мельникович, Микола Цюць, Михайло Соломон, Михайло Ярош, Дмитро Сенько, Микола Смух, Степан Лесиганіч, Володимир Бряч, Петро Ліщак, Ілярій Дженик, Василь Поліщук, Микола Мельник, Микола Стадник, Василь Бульбачинський, Станіслав Вишатицький, Іван Чакі, М. Данильчак, Петр Масний, Іван Прохницький, Микола Штинь, Григорій Семанків, Марія Вус, Сидор, Датчик, Антончак, Виндюк, Шпирко, Теодор Антончак, Марія Галько, Радомський, Кичук, Пирко, Тирко, Пізнак, Михайло Гаврилюк, Дмитро Проць, Микола Коваль, Михайло Стапай, Володимир Мисів, Василь Іванюк, Василь Пекар, Петро Кордупель, Марія Шебеляк, Анна Цепін, Михайло Кремінь, Андрій Цибульський, Іван Волошинович, Петро Копко, Іван Терлецький, Іван Стахура, Степан Доровський, Марія Доровська, Антін Когут, д-р Роман Стахура, Євгенія Черкасенко, Кость Остап'як, Михайло Копчик, Володимир Никлис, Осип Стрілець, Михайло Тиць, Михайло Юркевич, Осип Косимар, Михайло Козовські, Олекса Рибалт, Іван Сосновський, Микола Панкевич, Осип Маркевич, Микола Маркевич, Іван Олійник, Михайло Мартинишин, Михайло Мартинишин, Іван Ваган, Степан Рапави, Михайло Терлецький, Миланія Ворожбит, Володимир Натішак, Михайло Лялька, Степан Торке, Іван Содомора, Томош Біловус, Ілько Рівняк, Іван Стрілка, Василь Венгер.

По \$ 1.00 — Олекса Петрик, Марія Пашко, Марія Соломон, Михайло Когут, Ілько Кіхтан, Теодор Дідов-

ський, Осип Шипало, Лев Грицько, Анна Мемрич, Микола Мемрич, Михайло Боднар, Григорій Сухар, Гелен Комерт, Ралт Фабрізо, Іван Колісниченко, Осип Мирдич, Параска Луцик, Павло Волощак, Іван Кравець, Дмитро Сидор, Петро Сенидяк, Василь Кап, Михайло Гудз, Іван Прекета, Михайло Романко, Михайло Кіхтан, Григорій Вряч, Дмитро Глива, Степан Вух, Іван Тихонський, Френк Лисиганич, Іван Вішка, Михайло Вірса, Михайло Стецевич, Степан Когут, Петро Стецевич, Людвік Лігенза, Григорій Дворак, Михайло Штинь, Ярослав Запотоцький, Іван Данильчак Анна Данильчак, В. Данильчак, Василь Пельо, Степан Смерчанський, Іван Віловус, Стах Вус, Леонін Матляк, Сотак, Роман Горбачевський, Пирко, Оскоріп, Копер, Г. Дувакий, Григорій Гуменюк, Степан Пласкодняк, Андрій Торський, Степан Кралька, Михайло Терлецький, Френк Юкон, Степан Вурий, Іван Терлецький, Василь Левінський, Параска Рубек, Дмитро Велущак, Марія Адамоскі, Гю Вайрон, Никола Юрчик, Теодор Маскалик, Вен Габуда, Степан Рашецький, Дмитро Романко, Гриць Кураш, Роголіч Слюсарчук, Іван Вряч, Сивий.

По § 0.50 — Гуряк.

БОФАЛО, Н. И.

Збіркова листа ч. 426. Збірщик І. Горбачук.

По § 10.00 — П. Вутрин, П. Деревянко, Пасічник.

По § 7.00 — С. Гладун.

По § 5.00 — П. Баранюк, Ю. Гудемяк, І. Дідій, Р. Шлапак, І. Метіль, Г. Адіо, М. Чорнобай, С. Жаборинський, Л. Гринчак, А. Андрухівський.

По § 4.00 — М. Стадник.

По § 3.00 — А. Потюк, Шрамко, П. Аллін, С. Грегуляк, М. Різник, С. Слабик, В. Михайлюк, І. Хомин, А. Лопачок, І. Сікорський.

По § 2.00 — М. Кравців, І. Слободяк, І. Волф, Ф. Громоцький, О. Скіб'як, М. Березюк, В. Байгир, П. Стадник, М. Паньків, А. Кривий, А. Вліч, Н. Сакайський, В. Тиховський.

По § 1.00 — А. Сівірека, Я. Бжезовські, Р. Щітка, Р. Бараник, М. Щітка.

Збіркова листа ч. 427. Збірщик І. Горбачук.

По § 25.00 — Е. Луковський.

По § 20.00 — Д-р Роман Топольницький.

По § 10.00 — М. Амроз'як, М. Потополенко.

По § 5.00 — М. Горбачук, Я. Гулик, Я. Чикота, І. Грегга, о. Декан Вояковський, Федик, Павшик, Панкевич, Вішка, Д. Пітолай, Д. Джек, І. Чинчак, С. Ковалик, П. Тиховський, В. Данилюк, М. Медик, О. Хомяк.

По § 3.50 — І. Сал'як.

По § 3.00 — Попадин, Д. Андрійчук, П. Бурда, В. Мельник, о. В. Остапович, В. Михайлюк, І. Гнатиншин, М. Прокопів, В. Андрійчук.

По § 2.00 — Козак, Кульчицький, М. Сорока, Пастирнак, Стоцуляк, Г. Добровська, В. Кіричак, І. Лівак, В. Осадців.

По § 1.00 — о. Стасюк, Р. Гарас, А. Павлюк, Лащик.

Збіркові листи ч.ч.: 428, 429. Збірщик В. Пристайко.

По § 5.00 — М. Шафран, П. Коваль, М. Данлак, О. Слотюк, Д. Мацьків, о. Жук.

По § 2.00 — А. Кравчук, М. Гурний, М. Колачко, А. Бакалець, М. Ришитило, І. Галенда, М. Проценко, І. Слободян, І. Малечук, З. Сасик, С. Валюта, С. Завіцкі, І. Поточак.

По § 1.00 — П. Бушило, А. Кравчук.

Збіркова листа ч. 429.

По § 5.00 — Ф. Іскало, І. Іскало, В. Алексевиц, І. Вороняк.

По § 3.00 — І. Пічончик, М. Саміло.

По § 2.00 — М. Вашкурак, Укр. Нар. Дім, М. Галай, А. Коваль, П. Тейлицький, Г. Гускомур, М. Гнатів.

По § 1.00 — В. Сивенький, Дзяма.

По § 0.50 — І. Сигловий.

Збіркова листа ч. 430. Збірщик Т. Михаськів.

По § 10.00 — М. Макогон, Д. Яремко.

По § 5.00 — д-р Парфанович, В. Басараб, С. Шишка, І. Сенів, О. Жукевич, М. Тарабас.

По § 3.00 — В. Мовчко, Т. Гоца.

По § 2.00 — Сениця, О. Ганипсяк, В. Пруць, М. Панчишин.

Збіркова листа ч. 431. Збірщик Т. Михаськів.

По § 50.00 — 22 Відділ ООЧСУ.

По § 5.00 — Дікий, В. Коваль.

По § 3.00 — П. Садовий, І. Кріль.

По § 2.00 — І. Лацанка, А. Крупницький.

По § 1.00 — М. Драк.

Збіркова листа ч. 432. Збірщик О. Чпн.

По § 10.00 — В. Шарван.

По § 5.00 — О. Чпн, Хомин, Гладишин, М. Козар, П. Никифорок, М. Вельмега, І. Кордупель, Д. Прінь, Юрчишин, М. Лисак, М. Савуляк, М. Ватаг, П. Пусак.

По § 3.00 — Ганущак, М. Тилюк, Притула, Добрикович, Катирій, Вережницький.

По § 2.00 — М. Лисинко, Саржинський, Мних, С. Вуйцік, С. Ковтало, Д. Дранка, Іваночко, В. Йопик, Д. Верницький, М. Гнатів, С. Кряк.

По § 1.00 — Михайлів.

Збіркова листа ч. 433. Збірщик В. Середюк.

По § 10.00 — В. Середюк, М. Воднарик, В. Райца, І. Матвієшин.

По § 5.00 — Г. Разюк, М. Нистерук, І. Шевчук, М. Орос, М. Пличій, М. Муцин, Б. Гуляків, В. Смолінський, С. Нагнибіда, П. Гринчак, С. Борківський, Р. Оленич, А. Антониниш, М. Морозевич, Ю. Войчак, А. Войчак, М. Шкробала, Д. Михайло, М. Броніцький, М. Петрович, В. Войтик, Кульщок, І. Білінський, М. Кружинська, Г. Романків, М. Нестерук, Л. Федик.

По § 3.00 — О. Троян, М. Макарик.

Збіркова листа ч. 434. Збірщик В. Середюк.

По § 3.00 — А. Динека, Р. Вагнюк, Я. Шипилявий, М. Значко, Д. Антонів, Г. Федина, П. Бобенчук, О. Вітрик.

(Продовження збірки в наступному числі)

ВСІМ ЖЕРТВОДАВЦЯМ ЩИРЕ СПАСИБИ!